

nové mesto

Nová črta
ekumenizmu:
rôznosť
umožňuje
vzájomne
sa učiť

| EKUMENIZMUS

Evanjelička povolaná slúžiť
jednote v katolíckom hnutí:
Posilnilo ma to vo viere | s. 14

| HNUTIE FOKOLOÁRE

Margaret Karramová: Blízkosť
| s. 20

| RODINA

Rodiny sa chcú o zomierajúcich
postarať doma. Sú na to samy
| s. 30

otvorení rozhovoru

Jubilejný rok s knihami Pápeža Františka

Žiť nádej znamená žiť čnosti viery a lásky. Každý kresťan je na ceste za cieľom – Ježišom Kristom – poslaný dosvedčovať vlastným životom lásku nebeského Otca. Prajem si, aby sme využili Jubilejný rok 2025 ako príležitosť na prijatie a ohlasovanie Božieho milosrdenstva a dobroty, na ktoré tak čaká dnešný svet. Nech je jubileum pre všetkých príležitosťou vykročiť na cestu odpustenia a zmierenia vo vzťahu k Bohu, k sebe i blíznym.

Mons. Bernard Bober

Predseda Konferencie biskupov Slovenska,
košický arcibiskup metropolitita

Kniha bude dostupná od 1. 2. 2025.

Navštívte náš eshop
obchod.nm.sk

Objednávajte telefonicky
0910 974 024

Príspevok za časopis na rok 2025 pre farnosti

Príspevok na rok 2025 je 2,50 eur za jedno číslo.

Ak máte záujem o časopis pre vašu farnosť neváhajte nás kontaktovať telefonicky na 0911 445 626 alebo emailom na casopis@nm.sk a dohodneme detaily objednávky.

Viac informácií o časopise nádate aj na našom webe: <https://nm.sk/chcem-casopis>

Objednávky na časopis

posielajte na adresu

Nové mesto Redakcia, Tajovského 737/1,
040 01 Košice

E-mail casopis@nm.sk

Telefón +421 911 445 626

Číslo účtu SK 35 1100 0000 0029 4906 1968

Od 1/2019 je možné podporu realizovať
cez darovaciu bránu

www.nm.sk/podporte-nas/.

Reg. číslo EV 4634/12, ISSN 1339-0708.

S cirkevným schválením

Arcibiskupského úradu v Trnave dňa

4. apríla 2001, č. 1143/2001

Dátum vydania 21. decembra 2024

Tlač VMV Prešov

Zmeny síce bolia, no prinášajú život

Milí čitatelia, žijeme vo svete plnom dynamických zmien. Zmena síce vo väčšine prípadov bolí, no býva za ňou úsilie posunúť veci k lepšiemu: napríklad zlepšiť starostlivosť o chorých a odkázaných, skvalitniť školstvo, zlepšiť životnú úroveň ľudí či vylepšiť vzťahy.

Významnou zmenou, ktorej 25-výročie sme si nedávno pripomenuli, bol aj ekumenický dokument Spoločné vyhlásenie k učeniu o ospravedlnení medzi katolíckmi a evanjelikmi, ktoré bolo podpísané koncom októbra 1999 v nemeckom Augsburgu. To je dôvod, prečo sa ekumenizmus stal hlavnou témou aktuálneho vydania časopisu Nové mesto.

Tematické zameranie časopisu je novinka, s ktorou v tomto roku prichádza. Chceme ísť viac do hĺbky v kľúčových oblastiach, ktoré sa týkajú života Cirkvi, Hnutia fokoláre a spoločnosti. Sľubujeme si od toho prehlbenie spirituality hnutia v našich životoch.

Táto zmena nie je jediná, ktorá prichádza z prostredia vydavateľstva Nové mesto. Iste ste už zaregistrovali, že portál nm.sk, ktorý je súčasťou vydavateľstva, bol v uplynulých mesiacoch obohatený o rôzne témy zo života spoločnosti, ekonomiky i bežného človeka. Bolo to prechodné obdobie, počas ktorého sa portál nm.sk podujal pomôcť so vznikom prvého česko-slovenského multimediálneho publicistického portálu s výstižným názvom „Téma 21“.

Už o niekoľko dní sa náš portál – nm.sk – vráti k pôvodnému spirituálnemu obsahu. Téma 21 sa osamostatní a o pár týždňov začne písať svoju históriu. Bude sa viac približovať čitateľovi, ktorý Boha nepozná, opierajúc sa o princípy dialógu a nefalšovanej jednoty, postavenej na úcte ku každému človeku.

Téma 21 vzniká s cieľom písať o témach, ktoré nás denne obklopujú v oblastiach ako politika, spoločnosť, ekonomika, rodina, podnikanie, zdravie, výchova či životný štýl. Prinášaním pozitívnych životných príbehov a názorov kultúrnym spôsobom, inšpirovaných hlbokým vnímaním toho, prečo sme tu a čo je v živote dôležité, chce nový portál sprevádzať ľudí v ich ťažkostiach, pomáhať im ich prekonávať a napriek všetkému nachádzať potešenie, radosť a zmysel života.

Veríme, že tento odvážny projekt, ktorý má ambíciu vyplniť hluchý priestor v mediálnom svete plnom senzácií, rozdelenia, porovnávaní a vzájomného nepochopenia, si nájde aj vašu priazeň. A že spolu s portálom nm.sk a časopisom Nové mesto, i s novým okruhom ľudí dobrej vôle, sa stane súčasťou a obohatením spoločenského diania a života.

Ľuboš Jančík

Vyštudoval ekonómiu na Ekonomickej univerzite v Bratislave. Pôsobil ako štátny tajomník na ministerstve financií aj ako analytik na ministerstve dopravy na Inštitúte stratégie. Predtým pôsobil ako ekonomický novinár v denníkoch Sme, Hospodárske noviny a Národná obroda..

Vypočujte si Dialógy nm

Každý týždeň nový podcast na nm.sk/podcast

Beatriz Lauenróthová

Nádej v súženiach

Od 31. októbra do 2. novembra 2024 sa v rakúskom Grazi-Seggau zišlo viac ako 200 zástupcov kresťanskej siete Spoločne pre Európu (SpE), ktorí patria k 52 hnutiam, spoločenstvám a organizáciám z 19 európskych krajín.

Priatelia Spoločne pre Európu sa zišli na hrade Seggau neďaleko Grazu na svoju výročnú konferenciu s príznačným názvom *Povolani k nádeji*.

Sieť Priateľov SpE združuje viac ako 300 kresťanských hnutí, organizácií a spoločenstiev zo západnej a východnej Európy, ktoré vydávajú svedectvo o nádeji aj v čase vojny a krízy. Gerhard Pross, moderátor SpE, zdôraznil charizmu siete: Povolani k nádeji, povolani k jednote. Jeden z účastníkov zhrnul svoju skúsenosť takto: „Vzhľadom na súčasnú situáciu v Európe som sem prišiel sklúčený a deprimovaný. Tieto dni ma však naplňajú novou odvahou a nádejou.“ A pani, ktorá žije na Ukrajine: „Byť vyslancami zmierenia – toto si odnášam zo stretnutia *Spoločne pre Európu*. Žijem v krajine, kde je vojna, kde sa ešte nedá hovoriť o zmierení. Cítim však, že je možné byť vyslancami, pretože vyslanec je podľa definície diplomat: nevnučuje, ponúka a pripravuje... Toto je poslanie, ktoré cítim, že musím priniesť tam, kde žijem. A pokúsím sa to robiť tak, že sa budem snažiť byť tým, čo povedal Ježiš Morán vo svojom prejave, ‚remeselníkom novej kultúry‘.“

Účastníci

Účastníci pochádzali z cirkevného a politického prostredia, pravoslávni kresťania, katolíci, protestanti, reformovaní a členovia slobodných cirkví, duchovní vodcovia a laici. Jedným z účastníkov bol tiež bývalý predseda vlády Slovenskej republiky Eduard Heger.

Program

Na konferencii v Grazi-Seggau boli ústredným bodom rozhovory, svedectvá a pracovné skupiny. Po skúsenosti z Temešváru v roku 2023 s názvom

Povolani k jednote účastníci v Grazi úplne novým spôsobom pochopili, že vzájomná spolupráca medzi charizmami a cirkvami so sebou prináša mnoho milostí a nádeje pre bitú Európu. Práve 31. októbra 2024 oslávila kresťanská sieť Spoločne pre Európu 25. výročie svojho vzniku. A Gerhard Pross (CVJM Esslingen), jeden z jej prvých členov, vo svojom úvodnom príhovore vyzdvihol mnohé momenty milosti, ktoré zažil počas týchto rokov. Ďalší člen z tohto obdobia, bývalý biskup Christian Krause, predseda Svetovej luteránskej federácie v roku 1999 a v tom čase spolusignatár *Spoločného vyhlásenia k učeniu o ospravedlnení*, zdôraznil význam siete Spoločne pre Európu v dojemnom posolstve, ktoré znelo takmer ako testament. „Spolu s ostatnými chcem prevziať štafetu,“ prisľúbil potom mladší účastník Riadiaceho výboru.

V piatok dopoludnia boli v centre pozornosti tri prejavy. Thomas Römer (YMCA Mníchov): „Chceme sa dať k dispozícii, aby Ježiš mohol aj prostredníctvom nás žehnať Európu, nám kresťanom vkladá do rúk kľúč k zmiereniu. Chceme sa usilovať o lásku, ku ktorej nás volá Ježiš, a nie o moc.“ Ježiš Morán (Hnutie fokoláre) vysvetlil: „Veci sa nezmenia zo dňa na deň, dôležití sú remeselníci, farmári novej kultúry, ktorí trpezlivo pracujú a sejú, ktorí dúfajú. ...To spoločne, o ktorom hovoríme, nie je celok v zmysle nejakej únie. Na rozdiel od únie jednota považuje účastníkov za osoby. Jej cieľom je spoločenstvo... Jednota premieňa zúčastnených ľudí, pretože ich zasahuje v podstate ich bytia bez toho, aby napadala ich individualitu. Jednota je viac ako spoločný záväzok: je to zjednotenie, je to byť jedno v nasadení. Kým v únii je rozmanitosť zdrojom

Noví členovia tímu: zľava Nicole Grochowina, Mária Špesová, Rafael Rieger, Filip Bartel

konfliktov, v jednote je prísľubom bohatstva. Jednota v konečnom dôsledku odkazuje na niečo, čo je mimo účastníkov, čo ich presahuje, a teda, čo nie je nimi vytvorené, ale prijaté ako dar.“ A opäť: „Jednota je založená na kríži a opustenosti Syna, ale dáva nám dar vzkriesenia.“ Zdôraznil tiež, ako veľmi si Európa osvojuje charizmu iniciatívy Spoločne pre Európu. Svedčí o tom spolupráca so skupinami pri organizovaní podujatí *Velká noc spoločne 2025, 1700. výročie Nicejského ekumenického koncilu a Agenda 2033*.

Na záver druhého dňa účastníci slávnostne obnovili *Pakt vzájomnej lásky*, ktorý je základom ich spoločného záväzku. „Ježišu, chceme sa navzájom milovať, ako si ty miloval nás,“ modlili sa prítomní spoločne v štyroch jazykoch. „Pokračujeme na ceste, na ktorú sme spoločne nastúpili, v dôvere, že Duch Svätý nás bude viesť aj v budúcnosti; nasledujme ho všade, kam nás vedie,“ povedal jeden z účastníkov konferencie.

Ako sa dostať zo súčasnej polarizácie k „Spoločne“? To bola posledný deň otázka na diskusii za okrúhlym stolom s biskupom Wilhelmom Krautwaschlom, Alojzom Peterlem, Eduardom Hegerom a profesorkou Viedenskej univerzity Ingeborg Gerdou Gabriel. Kresťania by mali svoju identitu prejavovať s rešpektom, ale s presvedčením a kompetenciou. „Aj slová sú skutkami,“ tvrdí profesorka. Zároveň je potrebné „odzbroidiť“ slová a počúvať. Vzhľadom na prázdnu rétoriku a falošné správy je potrebné mať silu a zostať sústredený na podstatné témy, ako je Boh, spravodlivosť... a dôležité je vedieť zniesť odpor druhých. Takto je možné prejsť od polarizácie k „Spoločne“.

Sieť plánuje na rok 2027 veľké podujatie s cieľom spoločne vyslať Európe silný signál jednoty a nádeje.

Zdroj: <https://www.together4europe.org/>

Mária Kohutiarová

Je čas učiť sa mať sa radi ako katolíci a evanjelici

Časy nevraživosti medzi katolíckmi a evanjelikmi sú na oboch stranách minulosťou. Lepšiu atmosféru, prijatie aj priateľstvá zo strany katolíkov potvrdil aj emeritný evanjelický biskup Dr. h. c. prof. ThDr. Július Filo. O tom, ako pokračuje hľadanie jednoty a spolupráca, sme hovorili s vdp. Ľudovítom Pokojným, predsedom Rady pre ekumenizmus Bratislavskej arcidiecézy. Dialóg medzi oboma cirkvami na Slovensku sa doslova rozbehol po podpise dokumentu s názvom Spoločné vyhlásenie k učeniu o ospravednení pred 25 rokmi. O pohľade, skúsenostiach a názoroch zástupcov oboch cirkví sa dozviete v nasledujúcich riadkoch.

Dokument Spoločné vyhlásenie k učeniu o ospravednení, podpísaný Evanjelickou cirkvou a. v. a Rímskokatolíckou cirkvou, má 25 rokov. Čo sa za ten čas zmenilo medzi oboma cirkvami?

Július Filo: Vytvorila sa celkovo lepšia atmosféra, vyplývajúca práve z podpisu tejto deklarácie. Pri oslave tohto podpisu som spomenul zvláštnu vec: keď evanjelici v roku 1530, teda Luther a Melancton, napísali Augsburgské vyznánie, v štvrtom článku tvrdia veci, ktoré sa de facto teraz potvrdzujú. V tom čase sa domnievali, že vo veci ospravednenia nemáme žiadny problém. Iba pre zásluhy Pána Ježiša Krista si môžeme byť istí záchranou, je to iba z Božej milosti. Sme zachránení vierou v Ježiša Krista, robí to Božia milosť. Táto zásada platí, tam nemáme žiadny rozpor. Potom však bol ďalší snem Katolíckej cirkvi a zistilo sa, že predsa je to celé trochu inak, najmä otázka úlohy dobrých skutkov. Teraz sa však znovu potvrdilo, že Ježiš je Spasiteľ a iba pre jeho zásluhy sme spa-

Foto: E. Bernáth

Emeritný evanjelický biskup Július Filo

Foto: E. Bernáth

Košice 11. novembra 2024: Teologická konferencia pri príležitosti 25. výročia Spoločného vyhlásenia k učeniu o ospravednení. Zľava Eva Guldánová ECAV, košický arcibiskup Bernard Bober a dekan TF KU Radoslav Lojan

Foto: E. Bernáth

Vdp. Ľudovít Pokojný, predseda Rady pre ekumenizmus Bratislavskej arcidiecézy

sení. O tomto je článok, na ktorom stojí a padá Cirkev. Latinsky sa to pekne volá „articulus stantis et cadentis ecclesiae“. To je rozhodujúce. Znamená to, že v základných veciach sú obe cirkvi zajedno.

Za tých 25 rokov sa udialo napríklad to, že sme v roku 2001 podpísali spoločné vyhlásenie o vzájomnom uznaní svätého krstu. To bolo veľmi dôležité, pretože svätý krst je prijatie do Cirkvi a znovu je to Kristovou milosťou. Je to prakticky osobné prijatie celého diela. Veľa sa zmenilo aj v atmosfére, vo vzťahoch, je tu oveľa viacej vzájomnej úcty a uznania.

V tých časom, keď som bol farárom vo Svätom Jure, pravidelne sme mali aj modlitby za jednotu kresťanov v oboch kostoloch, aj v katolíckom, aj v našom. Medzičasom vyprchala nejaká túžba to robiť. Akoby – keď je atmosféra medzi nami lepšia – sme to už nepotrebovali tak deklarovať, čo ma trochu mrzí. Vo Svätom Jure sa len niečo nad polovicu ľudí hlási k cirkvám. Tí, čo sa nehlásia nikde, by mali vidieť, že sa my kresťania navzájom uznávame a oslavujeme toho istého Spasiteľa, ktorý je hlavou Cirkvi. Potrebujú vidieť, že si vzájomne vážime jeden druhého a robíme spoločné aktivity.

Ľudovít Pokojný: Je to významný krok vo vzájomných vzťahoch, ako to aj Katolícka cirkev povedala vo vyhlásení k spoločnému podpísaniu tohto dokumentu. Veľmi dôležité je si uvedomiť, že predtým neexistoval podobný významný doktrinálny krok. V roku 2001 nasledovalo aj spoločné uznanie krstu. My farári a farárky však musíme vykonávať obrad krstu správne, tak ako sa zaviazali naši biskupi. Čiže nemusíme nanovo krstiť. Znamená to, že sme sa zhodli v základných otázkach, ktoré nás rozdelili v 16. storočí. Teraz sme si ich dokázali v úcte vyjasniť. Nie je to krok, za ktorým je „stop“, ale začala sa ním ďalšia cesta.

Dokument spomína aj potrebu ďalšieho dialógu. Akými témami teraz pokračuje rozprava o priblížení sa oboch cirkví?

Július Filo: Na svetovej úrovni pokračuje v otázkach uznania úradu. Sú viaceré veci, ktoré sú rozpracované. Ja osobne dúfam, že sa naše cirkvi, katolícka a evanjelická podľa augsburského vyznania, dostanú k vzájomnému uznaniu Eucharistie. Ak sa to podarí, budeme môcť povedať, že sa prijímame vzájomne ako pri jednom stole. Lebo to je de facto ďalšia a pre nás jediná sviatosť. Z našej strany už aj teraz deklaruujeme privítanie. Hovoríme: Vitajte! Každý, kto je pokrstený, je vítaný pri stole sviatosti večere Pánovej, teda Eucharistie. V Ježišovi máme jednotu, ale nie je to deklarované celosvetovo. Interkomunia stále nebola podpísaná a to je jedna z vecí, na ktorú sa čaká, a verím, že sa na nej aj pracuje.

U nás doma sme už dávnejšie začali robiť aktivity súvisiace so spoločnými dejinami, ide o vyliečenie spomienok. Existuje kopa rôznych pohľadov na to, čo ako prebiehalo, čo sa stalo, prečo. V tom by bolo dobré dospieť k takej jednoznačnej vízii na to, čo bolo. To je tiež veľmi dôležitá vec. Mali sme niekoľko takých aktivít s pánom biskupom Balážom. Treba sa pozrieť pravdivo na protireformáciu a rekatolizáciu, čo bolo príčinou tých procesov.

Ludovít Pokojný: Dialóg pokračuje práve preto, lebo o pár rokov si budeme pripomínať päťsté výročie Augsburgského vyznania viery, ktoré bolo vlastne pokusom udržať jednotu s Katolíckou cirkvou. Ďalšou témou je diskusia o pápežskom primáte. K tejto téme vyšiel na Dikastériu pre jednotu kresťanov v júni 2024 študijný materiál. Ján Pavol II. totiž pozval predstaviteľov rôznych cirkví, aby vyjadrili svoje námietky a návrhy, ako by mal pápež, rímsky biskup, lepšie vykonávať svoju službu jednoty viery pre celú Cirkev. Je to ďalší veľký posun v teologickom a zároveň pastoračnom dialógu.

Debatuje sa aj o ďalších dôležitých bodoch, ako je napríklad téza „zároveň spravodlivý aj hriešnik“. V tomto nie je katolícka a evanjelická strana ešte jednotná. My hovoríme, že keď raz človeku udelíme krst, ten človek je spravodlivý, už nie je hriešnik, aj keď má v sebe náklonnosť k hriechu. Žiadostivosť však nie je pre nás hriech. Preto je dôležité, aby pokračoval teologický dialóg.

Napríklad G. Iammarrone, uznávaný ekumenista, františkánsky profesor teológie v Ríme, vyslovil názor, že v tomto dokumente o ospravedlnení nie je celkom vyjadrená teológia Martina Luthera, ale zároveň nie je v ňom celkom dobre vyjadrené ani katolícke učenie. Preto je dôležité, aby sme si to ďalej vysvetľovali a hľadali zhodu vo veciach, ktoré sú medzi nami ešte kontroverzné.

Jednotu v tejto otázke o ospravedlnení, ktorá rozdeľovala obidve naše cirkvi, podporili aj ďalšie spoločenstvá veriacich. Aká je situácia dnes?

Július Filo: K vyhláseniu sa pridal aj Svetový zväz metodistov a tiež Svetový reformovaný zväz. Predstavitelia oboch týchto spoločenstiev na Slovensku boli aj na našom oslavnom stretnutí, ktoré sa konalo 11. novembra

*Pozvanie zástupcov
Evanjelickej cirkvi
na synodu
o synodalite
v Ríme bol
dôležitý krok. Len
Duch Svätý vie,
kde všade a do
akej miery sa to
prejavilo pozitívne
vo svete.*

Foto: E. Bernáth

2024 na Teologickej fakulte Katolíckej univerzity v Košiciach. Máme medzi sebou podpísanú interkomúniu, teda vzájomné uznanie a prijatie pri sviatosti Pánovej večere. Okrem rôznych aktivít a štúdií sú tu aj programy pragmatickej spolupráce na úrovni Svetového luteránskeho zväzu alebo Svetovej rady cirkví. Sú to programy napomáhajúce sociálnej a sociálnopolitickej práci vo svete.

Ludovít Pokojný: Dokument prijali metodisti, reformovaní aj anglikáni. Tu sa ukazuje, že práve ospravedlnenie, alebo lepšie povedané ospravedlivenie nie je niečo, čo si my ľudia môžeme vyrobiť, ale iba prijať. Čiže tu sa zdôrazňuje, že ospravedlnenie je otázka viery, že prijímam ospravedlnenie, hoci si ho ničím nezaslúžim, ani ho nemôžem dosiahnuť. Je to dar od Boha. Na to následne odpovedám mojimi dobrými skutkami. Dobré skutky mi nezabezpečujú spásu, ale sú odpoveďou na milosť, ktorú dostávam. Toto je téma, v čom sa diskutujúci v 16. storočí nepochopili. Dobré skutky sa totiž chápali nesprávnym spôsobom v štýle, že urobím dobrý skutok, napríklad almužnou prispejem na obnovu Baziliky svätého Petra, a tým si môžem zabezpe-

Účastníci oslavného stretnutia v Košiciach: zľava J. Filo, A. Fabián, B. Bober, A. Konečný, L. Pokojný

čiť odpustenie trestov za zlé skutky. Akoby sa odpustenie trestov dalo kúpiť. To je však omyl. Toto vyjasnenie teda rozoznávajú aj ďalšie cirkevné spoločenstvá.

Zástupcovia Evanjelickej cirkvi boli prizvaní aj na synodu o synodalite v Ríme. Pomohlo toto pozvanie procesu približovania sa?

Július Filo: Toto pozvanie je veľmi krásny znak potvrdenia dobrého vývoja. My evanjelici tiež máme ako najvyšší orgán synodu, je veľmi dôležitá. Predstavuje proces, do ktorého patria nielen kňazi, ale aj predstavitelia všetkých skupín v kontexte cirkvi. Len Duch Svätý vie, kde všade a do akej miery sa to prejavilo pozitívne vo svete. Takže verím, že to bol dôležitý krok.

Ludovít Pokojný: Určite áno. Nielen pápež František, ale všetci účastníci o tom hovorili veľmi jasne. Synodalita, kráčať spolu, neznamená, že si sadneme a dohodneme sa, čo je pre nás dôležité, aby sme ďalej robili. Nie! Celá synodálna dynamika je postavená práve na hlbokom prežívaní trojičného vzťahu medzi Otcom a Synom v Duchu Svätom, a to si vyžaduje hlbokú spiritu-

alitu: v postoji lásky zažívame prítomnosť Ducha Svätého. Pápež František hovorí, že my sa nechceme len počúvať a demokraticky rozhodovať, ale potrebujeme počúvať Ducha Svätého, ktorý medzi nami bude rozprávať. A na to sa potrebujeme pripraviť a hľadať spôsob, ako to realizovať.

Toto je záležitosť, ktorá sa týka nielen Katolíckej cirkvi, ale všetkých pokrstených. A preto pápež František a všetci zodpovední za synodu hovoria, že synodalita nemôže byť bez ekumenizmu a ekumenizmus nemôže byť bez synodality.

V 16. storočí nás práve otázka ospravedlnenia rozdelila. Dokážeme dnes pokojnejšie, otvorenejšie komunikovať a byť viac prijímajúci?

Július Filo: Myslím, že áno. Mám veľa priateľov, ktorí pôsobia v iných cirkvách, aj v Katolíckej cirkvi, aj medzi kňazmi a biskupmi som mal veľa priateľov, ktorí s porozumením sledovali, čo sa deje na Slovensku. Po zmene spoločenských pomerov sa na Slovensku otvorila možnosť budovania vzťahov. Následné prehodnocovanie teologických pohľadov nás vzdialili ako spoločenstvá a dnes sme sa prakticky k sebe vrátili aj pri poznaní, že nie je medzi nami rozpor. Ježiš Kristus je Spasiteľ a hlavou Cirkvi, v neho rovnako veríme.

Ludovít Pokojný: Mení sa to, je to vývoj, evolúcia. Minulé 20. storočie bolo vnímané ako ekumenické storočie. Vďaka pastoračným skúsenostiam na misiách misionári tlačili vedenia cirkví, aby prehodnotili svoj vzťah. Na misiách sa mnohí domorodí obyvatelia pýtali: Ako to, že sa nerozprávate? Ako to, že ste rozdelení? To bola praktická pohnútko, aby sa kresťania z rôznych cirkví začali medzi sebou rozprávať, čo podnietilo obrovské hnutie obnovy pre jednotu kresťanov. Začalo sa tomu hovoriť ekumenické hnutie. Najprv sa rozšírilo v protestantských cirkvách a komunitách a potom aj v Katolíckej cirkvi. Práve Druhý vatikánsky koncil prispel vo veľkej miere k zmene ekumenického zmýšľania v Katolíckej cirkvi.

Napríklad predtým sme hovorili, že „oddelení bratia a sestry“ sa majú vrátiť k nám. Teraz však hovoríme, že sú to naši „bratia a sestry“, bratské cirkvi, sesterské cirkvi. To bol posun, ba skok. Prispeli k tomu mnohé charizmatické osobnosti, ktoré svojimi odbornými znalosťami v oblasti teológie, bibliistiky, liturgiky a iných teologických odborov dokázali nájsť spoločné body.

Svedčia o tom aj dôležité dokumenty, nielen ten o ospravedlnení. Okrem tých, ktoré vytvorili spoločné inter-konfesionálne komisie, z našej strany je tu napríklad encyklika *Ut unum sint* alebo *Direktórium na vykonávanie ekumenických princípov a noriem o ekumenizme* z čias Jána Pavla II. Alebo *Od konfliktu k spoločenstvu* z čias Benedikta XVI., ale aj už spomenutý študijný materiál *Rímsky biskup* z čias pápeža Františka. Toto sú ďalšie kroky, ako prakticky aplikovať ekumenizmus.

Okrem toho sme sa začali spolu modliť, čo sa predtým neschádzalo. Podobné je to aj pri tzv. zmiešaných sobášoch. Začali sme spolu robiť rôzne charitatívne aktivity, čo predtým bola konkurencia. Pripomeniem vzácnu udalosť, ktorá sa nespomína pri 500. výročí reformácie, ale mňa veľmi oslovila. Keď pápež František prišiel do Lundu vo Švédsku na jubilejné stretnutie Svetového luteránskeho zväzu, privítali ho tam aj týmito slovami: „Svätý Otče, aj my sme vaši!“ Takýto začiatok tohto výročia mňa osobne veľmi dojal. Pýtal som sa seba: Čo sa to deje? Samozrejme, musíme pracovať ďalej na pochopení správneho významu pápežskej služby viery, lásky a jednoty. Cítíme však, že Duch Svätý nás rozhodne vedie k zjednotenej Cirkvi.

Kľúčovou postavou ekumenizmu a zmierenia je Ján Pavol II. Ako vnímate jeho podiel na tomto diele?

Július Filo: Osobne mám naňho dobré spomienky. Stretol som ho nielen pri jeho návštevách na Slovensku, ale v roku 2000 sme boli v rámci celonárodnej púte s pánom prezidentom Rudolfom Schusterom vo Vatikáne prijatí práve týmito pápežom. Nebol síce osobne pri podpise tejto dohody o ospravedlnení v Augsburgu, ale hneď v ten deň pri veľkom prijatí kresťanov v Ríme povedal: „Dnes sa stala úžasná vec. Je to zlomový bod vo vzťahoch!“ Určite tomu veľmi napomáhal, mal v sebe ducha ekumenizmu. Bolo to jeho osobné predsavzatie hľadať cestu k iným cirkvám a spájať kresťanov, aj to verejne deklaroval. Bol Božím nástrojom na strane Katolíckej cirkvi.

Ludovít Pokojný: Teraz spomeniem tému, ktorá je veľmi citlivá v ekumenickom dialógu. No je to charakteristika pápeža Jána Pavla II.: on je mariánsky pápež. Ja viem, že naši bratia a sestry evanjelici majú problém hovoriť o Márii, Božej Matke, ale ak hovoríme o Jánovi Pavlovi II. a jeho

prínose pre ekumenizmus, nemôžeme nehovoriť o tom, že tento človek bol preniknutý skrz na skrz mariánskou úctou. Nie zbytočne aj on sám povedal, že pri atentáte, ktorý bol na neho spáchaný, bol zachránený neviditeľnou rukou. Bol presvedčený o tom, že to urobila práve Matka Božia.

Otázka znie, ako chápať vzťah medzi Máriou a ekumenizmom. Myslím si, že najlepšie je predstaviť Máriu ako matku. Lebo matka zjednocuje, nerozdeľuje. Matka nikdy nezabúda, matka je tá, ktorá prijíma svoje deti a dáva ich dokopy. Preto bol pápež Ján Pavol II. tak nasadený pre ekumenizmus, lebo od Márie zachytil materskú túžbu zjednotiť všetkých, nielen katolíkov, ale všetkých okolo Ježiša. V prvom rade to znamená kresťanov, ale potom aj iné náboženstvá a ľudí dobrej vôle.

Jeho úloha je teda absolútne nezastupiteľná v celom procese ekumenizmu. Bol to práve on, ktorý to medzi katolíckymi rozprúdil a začal tak prakticky vyjadrovať dedičstvo Druhého vatikánskeho koncilu. Stretával sa s predstaviteľmi mnohých cirkví len preto, aby ich prijal a urobil prvé kroky na ceste k jednote. Čiže už nie: pozývam vás ako hostí, ale pozývam vás ako aktérov. A to je posun, lebo hosť znamená, že si síce prijatý, ale tolerovaný. Aktér však znamená, že si môj spolupracovník, brat, sestra. Presne toto priniesol Ján Pavol II. a následne v tom pokračoval Benedikt XVI.

Toto všetko, o čom sa rozprávame, sa väčšinou odohrávalo na vysokých cirkevných úrovniach. Ako preniesť toto prijatie a zmierenie do bežných medziľudských vzťahov?

Július Filo: Veľmi záleží na jednotlivcoch, na tom, ako sú vedení Božou láskou a Kristovým Duchom zmierenia a úcty. To je rozhodujúce. Jedna z takých výziev na Slovensku je napríklad život rodín, ktoré sú konfesijne zmiešané, teda jeden z páru je katolík a druhý napríklad evanjelik. Toto je bod, kde by sa to najviac mohlo prejavovať. Kedysi sa to riešilo schematicky, ak bol otec katolík a mama evanjelička, chlanci boli katolíci a dievčatá evanjelicky. Nejakto to neriešili, no zdá sa, že žili v duchu lásky a pokoja, nebol tam konflikt. No na iných miestach pri takejto príležitosti ten konflikt nastáva už pri založení manželstva. Záleží na tom, ako to tí dvaja, otec a matka, prakticky nastavujú. Verím, že ak sme vedení Božím Duchom, aj v tejto veci by mohol nastať nový čas, nový život takých-

*Spoločné vyhlásenie
nás povzbudzuje
pokračovať, nezastať
a pracovať na našom
zjednotení.*

Biskup Július Filo v rozhovore s Dášou Fedorkovou, bývalou dlhoročnou sekretárkou Ekumenického spoločenstva Košice.

to rodín. Mnohí to aj tak robia už teraz. Idú napríklad na Štedrý deň najprv na naše služby Božie, my to mávame väčšinou navečer, tak o piatej alebo o štvrtej, a potom idú na polnočnú.

Ludovít Pokojný: Tak prvá vec je, aby sme my duchovní, to znamená farári/farárky, kapláni/kaplánky, vedeli, že ekumenizmus je podstatnou súčasťou nášho kresťanstva. Znamená to, že ak idem slúžiť svätú omšu, nejdem ju slúžiť len pre katolíkov, slúžim ju pre všetkých, ktorí žijú s Kristom, ba dokonca pre celé ľudstvo. Samozrejme, sú tu normy danej cirkvi, ktoré musíme dodržiavať. Som v službe predovšetkým svojim veriacim, ale aj všetkým. To je prvá vec, ktorú si musíme uvedomiť všetci duchovní služobníci vo všetkých kresťanských cirkvách.

Druhá veľmi dôležitá vec je prinášať medzi ľudí také aktivity, ktorými sa dokážeme prijímať navzájom a tešiť sa jeden z druhého. A to je dôležité bratstvo, ktoré potrebujeme tu na Slovensku začať tvoriť: sme naozaj bratia a sestry. To však bez nás, duchovných vo farnostiach a zboroch, nepôjde.

Ďalšia dôležitá vec je spoločne, nie samostatne, vytvoriť edukačné moduly do škôl, kde sa bude hovoriť novým spôsobom o ekumenizme, a to v pravde a zároveň v úcte, čiže v láske. Toto pripraviť by nemal byť problém. Udalosti, ktoré sme zažili ako cirkvi na Slovensku v našich dejinách, by sme mali vysvetľovať spoločne, nekonfrontačne, v pravde a s láskou. Vedieť povedať aj: Áno, bolo to takto, mrzí nás, že sa to stalo, nebolo to správne. Vtedy to ľudia považovali za správne, dnes vidíme, že to bolo málo evanjeliové alebo možno vôbec. Je to presne v tom zmysle, ako povedal Ježiš: pravda vás oslobodí.

A rovnako dôležitá je spiritualita, čiže naša duchovnosť. Napríklad text modlitby *Otče náš* alebo *Vyznanie viery* máme rovnaké, ale vo vlastných zneniach. Bolo by pekné ich zjednotiť. Alebo konať spoločné duchovné obnovy. Je tu tiež otázka zmiešaných manželstiev, kde manželia chcú žiť podľa svojej viery, vychovávať svoje deti vo viere, ale ešte stále ich zasahujú nejasnosti z minulosti. Preto premýšľame, ako im pomôcť. Je teda viacero oblastí, kde sa potrebujeme viac zamerať na riešenia pre ľudí, ktorí sú pokrstení jedným Kristovým krstom. Spoločné vyhlásenie nás povzbudzuje pokračovať, nezastať a pracovať na našom zjednotení.

Týždeň modlitieb za jednotu kresťanov

18. – 25. januára 2025

„Veríš tomu?“ (Jn 11, 26)

Úvod k téme

Spomienka na 1700. výročie prvého ekumenického koncilu kresťanov, ktorý sa konal v Nicei neďaleko Carihradu v roku 325 po Kristovi, nám ponúka jedinečnú príležitosť na zamyslenie a slávenie našej spoločnej kresťanskej viery vyjadrenej vo vyznaní viery, ktoré sformuloval tento koncil. Táto viera je podnes živá a plodná.

Týždeň modlitieb za jednotu kresťanov 2025 nás pozýva čerpať z tohto spoločného dedičstva a hlbšie vstúpiť do viery, ktorá nás ako kresťanov spája. Všetci sme pozvaní odpovedať na túto jasnú Ježišovu otázku Lazárovej sestry Marte slovami ekumenického vyznania viery sformulovaného na Nicejskom koncile: Veríme!

Teda nie v jednotnom, ale v množnom čísle. Veď my všetci, sestry a bratia z rôznych cirkvných spoločenstiev, takto veríme spoločne už celé stáročia. A táto spoločná viera je pevným základom, ku ktorému sa chceme znova a znova vracieť a vyznávať, že naše spoločné vyznanie viery má oveľa hlbšie korene ako rozdiely a napätia v živote viery v Ježiša Krista, nášho Pána a Spasiteľa, ktoré vznikli za 1700 rokov,

ktoré uplynuli od slávnostného vyhlásenia *Nicejského vyznania viery*.

Materiály na každý deň Týždňa modlitieb

Na každý z ôsmich dní sú k dispozícii texty na osobnú alebo spoločnú modlitbu. Témy každého dňa predkladajú na osobnú a spoločnú reflexiu kľúčové výroky z *Nicejského vyznania viery*.

Modlitby na každodenné rozjímanie nás pozývajú, aby sme s pocitmi radosti a vďačnosti oživovali a uskutočňovali obsah viery, ktorú po stáročia spoločne vyznávame a slávime v celej ekuméne. Modlitby sú pozvaním k rastu vo viere a spoločnému svedectvu o Bohu – Otcovi, Synovi a Duchu Svätom.

Modlitby a zamyslenia na *Týždeň modlitieb za jednotu kresťanov 2025* zostavili bratia a sestry z kláštornej komunity Bose v severnom Taliansku. Prístup tohtoročných autorov k témam jednoty je nám teda kultúrne veľmi blízky. Zreteľne sa to odráža vo výbere symbolov a v usporiadaní celej ekumenickej liturgie, ktorá sa nám ponúka.

Zvolená téma je pre nás v Európe mimoriadne aktuálna. To, čo môže byť pre niektoré iné časti sveta takmer otázkou zbytočnou, je pre nás otázkou existenčnou: Veríš?

Nech pravda o pevných základoch našej spoločnej viery osvetľuje všetky ekumenické stretnutia nadchádzajúceho *Týždňa modlitieb za jednotu kresťanov* – u nás, i na celom svete.

Hľadanie jednoty po celý rok

Tradičný termín konania *Týždňa modlitieb za jednotu kresťanov* je na severnej pologuli od 18. do 25. januára. Tieto dni navrhol v roku 1908 Paul Wattson tak, aby modlitby prebiehali v dňoch medzi sviatkami sv. Petra (Katedra) a sv. Pavla (Obrátenie), čo im dodalo symbolický význam. Na južnej pologuli sú v januári prázdniny, takže cirkvi organizujú Týždeň modlitieb v inom termíne, napríklad v období sviatkov Zoslania Ducha Svätého (ako to navrhol Hnutie pre vieru a poriadok v roku 1926), ktoré tiež symbolizujú jednotu Cirkvi.

Keď berieme do úvahy fakt, že sa termín modlitieb za úplnú jednotu medzi cirkvami dá prispôsobiť, môžeme sa modliť celý rok.

Zdroj: ČBK, redakčne upravené

Anton Konečný
liturgický poradca Ekumenického spoločenstva cirkví v Košiciach

Projekt TA JAK!

Nikde nerozprávam radšej než na cintoríne, pretože tu stojíme všetci na rovnakej pôde...
(Vincent van Gogh)

Košický evanjelický cintorín je pozoruhodné pietne miesto, kde cez celé tri storočia ukladali na odpočinok obyčajných ľudí i veľké osobnosti viacerých národností. Pôvodne predmestská lokalita sa postupne ocitla v meste. To nebolo po vôli niektorým mocipánom totalitného režimu a v sedemdesiatych rokoch minulého storočia ich to hnevalo až tak, že nechali ťažkými mechanizmami zrovnávať so zemou, čo sa dalo. Namiesto avizovaného parku však zanechali ‚galimatiáš‘ s nemnohými drobnými zvyškami pochovávaní, za ktoré bezslovne volá o renováciu pohrebňa rodiny Pohle – Roth.

Našťastie sa našli jednotlivci, inštitúcie, ba i školy, ktoré reč započuli: skúmajú bohatú históriu jedinečnej pamiatky a začínajú naprávať zanedbávanie i čeliť súčasným komerčným plánom. Pozornosť si zaslúži dobrovoľnícke podujatie Evanjelického gymnázia v Košiciach. V roku 2024 v štyroch pokračovaniach usporiadalo *Príbehy evanjelického cintorína v Košiciach*. Išlo o priebežné spoznávanie cintorína, nevyhnutne spojené s badaním, a tiež o jeho praktické čistenie priamo na mieste. V pozadí je inšpiratívny podnet Krajského pamiatkového úradu Košice s aktívnou spoluprácou Štátnej vedeckej knižnice Košice v koordinácii so správou Mestskej zelene. Pozvaná bola i široká verejnosť.

Pridalo sa aj katolícke Gymnázium sv. Tomáša Akvinského v Košiciach, čím vec nadobudla i ekumenický rozmer. Projekt nazvali *TA JAK! – Tomáš Akvinský a Ján Amos Komenský*. Študenti oboch gymnázií sa už dávnejšie zaoberali historickými prameňmi, v ktorých sa dozvedali viac o živote vybraných evanjelických a katolíckych kňazských osobností.

Foto: J. Gemblický

Okrem bádania sa študenti zapojili aj do čistenia cintorína.

Usporiadali aj prehliadky Dominikánskeho kláštora a Evanjelického kostola na Mlynskej ulici v Košiciach. Vyvrcholenie nastalo 20. septembra ráno priamo na evanjelickom cintoríne, kde spoločne čistili cintorín. Predpoludním predniesli výsledok svojej bádateľskej práce – priblížili pohnutú históriu tejto vzácnej pamiatky, osobností, ktorých meno nesú školy, a vybrali si aj po troch osobnostiach – evanjelická škola z katolíckeho prostredia a opačne. V hrejivej atmosfére sympatických študentky i študenti hovorili o osobnostiach iných cirkví s úctou a rešpektom.

Krajský pamiatkový úrad ako spoluorganizátor kreatívne oslovil aj Ekumenické spoločenstvo cirkví v Košiciach, aby posilnilo ekumenický rozmer podujatia svojou 30-ročnou ekumenickou skúsenosťou. Mal som česť toto spoločenstvo zastupovať, prihovoriť sa a predniesť modlitbu. Oslovilo ma mnohostranné partnerstvo a vzácna spolupráca, ako i spojenie prirodzených hodnôt s tými duchovnými. Položil som si „protestantskú“ otázku, ktoré Božie slovo tu teraz vnášame do života. Myslím, že toto: *Miluj Boha nadovšetko a bližného ako seba samého*. Toto platí pre každé ekumenické spoločenstvo – učíme sa milovať cirkiev bližného ako svoju. V očiach mladých študentov bolo vidieť ochotný súhlas, oni tomu rozumeli. Oni to v tomto projekte i zakúsili. Všetci sme sa takouto spoluprácou, prospešnou pre naše mesto, povzbudili.

Ivana Šušaničková

Evanjelička povolaná slúžiť jednote v katolíckom hnutí: Posilnilo ma to vo viere

Nemecká evanjelička a zasvätená fokolarínka Heike Vesper už osemnásť rokov pôsobí na ekumenickom sekretariáte v Centre Uno Hnutia fokoláre. Spolupracuje pri rôznych medzinárodných ekumenických aktivitách a na Slovensku sa už druhý raz ako prednášajúca zúčastnila na Ekumenickej duchovnej obnove, ktorú organizujú Ekumenický výbor ECAV, Rada pre ekumenizmus Bratislavskej arcidiocézy a Edukačno-misijné centrum ECAV.

Ste členkou katolíckeho laického Hnutia fokoláre. Ako dlho?

S Hnutím fokoláre som sa stretla, keď som mala 17 rokov. Žila som vtedy v Lipsku vo východnom Nemecku. Mladí z fokoláre ma zapájali do rôznych aktivít. Robili sme stretnutia pre mládež. V hnutí však nie sú také dôležité aktivity, jadrom je predovšetkým spiritualita, teda žiť podľa slov evanjelia v škole, v práci v ktorejkoľvek dennej hodine, v akejkoľvek situácii. To som sa naučila od nich a dalo mi to odpoveď, ktorú som hľadala.

Po smrti môjho brata dvojčaťa, ktorý sa narodil s vážnym mentálnym znevýhodnením, som sa snažila prehĺbiť svoju vieru a dať odpoveď Bohu svojím dospelým životom. Bola som už predtým kresťanka – praktizujúca luteránka, ale moja „detská“ vieru mi už nestačila. Smrť môjho brata ma prinútila viac premýšľať o tom, čo robím so svojím životom, čo odo mňa Boh chce. Do Lipska som sa presťahovala kvôli štúdiu. Prvý raz som žila sama, bez rodičov, musela som sa postarať sama o seba, o živobytie, prácu. Bolo to obdo-

bie nových začiatkov v rôznych oblastiach. Život podľa Božieho slova dal v tom čase všetkému zvláštnu farbu.

Vy ste však luteránka, ako to funguje v katolíckom hnutí?

Áno, Hnutie fokoláre je katolícke a väčšina ľudí, ktorí sú jeho súčasťou, sú katolíci. To ma spolu s ďalšími evanjelikmi priviedlo k ekumenizmu života a spolupráce. Angažovala som sa tak vo svojej evanjelickej farnosti, ako aj s mojimi katolíckymi priateľmi v Hnutí fokoláre.

Bolo to krásne, ale nie bez výziev a ťažkostí. Bol to silný zážitok spirituálnej jednoty v každodennom živote a zároveň rozdelenia v „cirkevnom“ živote, ako napríklad pri slávení nedele. Po niekoľkých rokoch som na základe niektorých situácií a udalostí mala dojem, že azda nikdy nebude možné dosiahnuť jednotu, o ktorú Ježiš žiadal nebeského Otca, ako čítame v 17. kapitole *Evanjelia podľa Jána*.

Vo všetkom som mala zmätok. Práve v tejto situácii som cítila, že ma Boh povoláva zasvätiť

Nemecká evanjelička a zasvätená fokolarínka Heike Vesper (vpravo)

svoj život jednote, aby som dávala príklad, že jednota je možná, aj keď každý zostane tým, kým je – katolíci katolíkmi a ja ako evanjelička evanjeličkou.

V prvom momente sa mi to zdalo ako niečo príliš veľké a mimo môjho dosahu. Po dvoch rokoch som už nemohla zatvárať svoje uši a srdce pred Bohom. Nakoniec to bolo niečo, čo musel urobiť on a nie ja, mojou úlohou bolo a je len byť poslušnou Bohu, jeho Slovu.

Zvyšok robí Boh. Takto sa to dialo po celé tie roky vo fokoláre... Samozrejme, spolu s ostatnými členmi a tiež aj s pádmi, ako v každom inom živote. Vždy som sa však mohla vrátiť k Bohu, nájsť v ňom kotvu, svetlo, aby sme sa spoločne posunuli vpred.

Veľkú časť svojho života pracujete v oblasti rozvoja ekumenických vzťahov. Máte už odpoveď, čo od vás chce Boh v živote v kontexte ekumenizmu?

Áno, myslím, že som našla cestu, ktorú za mňa vymyslel Boh. Ako evanjeličku ma povolal žiť v katolíckom hnutí... A to potvrdilo moju identitu, posilnilo ma v mojej kresťanskej viere. Inak totiž nemôžem byť darom pre iných a naopak. Zažila som, ako niektorí evanjelici konvertovali na katolícku vieru. Nakoniec som však videla, že to pre nich nebolo ľahké, niekedy aj po psychickej stránke.

Náboženská výchova a viera sú intímnu súčasťou nás samých, sú oveľa viac ako príslušnosť k cirkvi, k inštitúcii. Sú súčasťou našej osoby, našej osobnosti. Vo fokoláre som šťastná a žijem tu už viac ako štyridsať rokov. Môžem byť mostom medzi našimi dvoma cirkvami. Život tu nebol vždy ľahký. No tá prvá iskra, prvá láska, ktorá sa stotožnila s Božím plánom pre mňa a pre celú komunitu, sú vždy platné, vždy som z nich čerjala silu, svetlo a trpezlivosť. Začiatkom roka 2000 som absolvovala diaľkový kurz evanjelickej teológie. Myslím, že aj toto ma priviedlo na ekumenic-

ký sekretariát ku katolíkom, okrem toho, že s nimi žijem aj svoj každodenný život v komunite.

Akú úlohu máte momentálne v Hnutí fokoláre?

Už 18 rokov pracujem v Medzinárodnom centre Hnutia fokoláre v blízkosti Ríma, konkrétne na ekumenickom sekretariáte v Centre Uno. Tento sekretariát založila Chiara Lubichová v roku 1961, práve keď sa začínalo ekumenické dobrodružstvo hnutia. Potrebovala mať akoby ruky, ktoré by mohli vítať a udržiavať kontakty s kresťanmi mimo Katolíckej cirkvi. Naším poslaním dodnes je pestovať vzťahy s kresťanmi rôznych denominácií, ako aj s ich lídrami. A to mi veľmi rozšírilo horizont, pretože v Nemecku som sa stretávala len s katolíkmi a luteránmi. To je však príliš krátkozraké. Budovať jednotu máme v rámci celého kresťanského sveta. A vďaka tomu môžeme vidieť bohatstvo iných cirkví. A to dodáva svetlo aj vlastnému presvedčeniu, vlastnej viere. Hnutie fokoláre má miestne komunity v mnohých štátoch. Mnohí katolíci z hnutia sa venujú ekumenickým aktivitám v rámci svojich diecéz, svojho mesta. Napríklad aj na Filipínach, vo Venezuele a inde vo svete.

Pomáhame zabezpečovať, aby tieto skupiny boli navzájom prepojené, aby si mohli vymieňať skúsenosti a aktivity. Organizujeme školenia aj online, príležitostne organizujeme ekumenické podujatia či kurzy. Sme v kontakte online a tiež často cestujem.

Na konci októbra 2024 sme si pripomenuli 25. výročie podpísania významného ekumenického dokumentu, *Spoločného vyhlásenia k učeniu o spravodlní. Pripravujete k tomuto výročiu nejaké aktivity?*

Veľmi dobre si uvedomujeme tento historický podpis. V posledných rokoch sa pridali aj reformovaní, anglikáni a metodisti. Je to dokument, ktorý spája päť cirkví v ústrednom bode kresťanskej viery – v spravodlní.

Možno dnes lepšie chápeme, že nám Ježiš odpustil, že nás oslobodil a umožnil nám mať vzťah s Bohom. Boh nás volá po mene a miluje nás takých, akí sme. Myslím si, že je to jediný dokument, o ktorom sa tiež diskutovalo na každej luteránskej synode na svete. Tento podpis je teda veľmi dôležitý, má cirkevnú váhu. Viem, že existujú komisie, ktoré skúmajú, aký to má vplyv na vzťah medzi našimi cirkvami. Jedným z prvých

plodov bolo nepochybne pripomenutie si 500 rokov protestantskej reformácie v roku 2017 dokumentom *Od konfliktu k spoločenstvu* a oslava Pamiatky reformácie 31. októbra 2016 vo švédskom Lunde s pápežom a predsedom Svetovej luteránskej federácie. Ostatné dokumenty zostali v teologickej rovine. Ako hnutie však pripravujeme ekumenickú konferenciu počas Pôstneho obdobia 2025. Rok 2025 má veľký ekumenický význam pre všetky cirkvi vďaka pripomenie výročia Nicejského koncilu a zhode dátumov slávania Veľkej noci medzi Východom a Západom.

Dnes sme svedkami vojny na Ukrajine. Je Hnutie fokoláre aktívne v zmierovaní vzťahov medzi kresťanmi na Ukrajine a v Rusku, ktoré sú silno rozdelené?

Cítim veľkú bolesť, keď vidíme, že náboženská viera sa opäť zneužíva a preniká do politiky. A to nie je problém len medzi Ukrajinou a Ruskom, ale aj na Blízkom východe. Máme z toho veľké obavy. Pred vojnou na Ukrajine došlo k určitému pokroku v ekumenických vzťahoch. Vypukla však vojna a máme pocit, že musíme urobiť päť krokov dozadu. Áno, sme v kontakte aj s pravoslávnyimi kresťanmi. Je pred nami rok 2025, v ktorom bude zhoda v čase slávania Veľkej noci. Išlo by o veľké svedectvo, keby sme mohli sláviť Ježišovo zmŕtvychvstanie v spoločnom čase nielen budúci rok, ale vždy. Navyše, budúci rok oslávim tiež 1700 rokov od Nicejského koncilu, ktorý položil základy spoločného vyznania viery. Z týchto dôvodov chceme vytvoriť príležitosti na stretnutia počas konferencie, ktorú pripravujeme. Chceme tiež zviditeľniť túžbu po mieri a dať hlas ľuďom, ktorí sú jej nositeľmi. Žijeme v storočí, v ktorom sa vyžaduje mať na všetko vysvetlenie, riešenie, a tak mnohí majú problém uveriť vo vzkriesenie, pretože je ťažké ho racionálne vysvetliť. Zároveň sme však svedkami toho, ako Duch Svätý pôsobí prostredníctvom mnohých ľudí. Na rok 2025, ktorý bude Katolícka cirkev sláviť ako jubilejný, sa pozeráme z biblického hľadiska. Je to príležitosť požiadať o odpustenie a začať odznova. Bude to aspekt zmierenia.

Už po druhý raz ste ako lektorka hostkou na Ekumenickej duchovnej obnove na Slovensku, ktorú organizujú Ekumenický výbor ECAV, Rada pre ekumenizmus Bratislavskej arcidiecézy a Edukačno-misijné centrum ECAV.

Foto: Človek a viera: Mária Švecová

Foto: Človek a viera: Mária Švecová

Zľava: Nitriansky biskup Mons. Viliam Judák v rozhovore s vdp. Ľudom Pokojným a Heike Vesper.

V rámci Ekumenickej duchovnej obnovy navštívili účastníci Nitriansky hrad a kláštorový komplex na Zobore, kde ich privítal nitriansky biskup Mons. Viliam Judák.

Stretli ste sa s ľuďmi, ktorí sa snažia rozvíjať ekumenizmus na Slovensku. Ako vnímate ekumenické vzťahy u nás? Ako sme pokročili v zblížovaní kresťanských cirkví?

Nepoznám celú slovenskú realitu, ale vidím, že tieto ekumenické duchovné cvičenia sú veľmi dôležité. Som povzbudená tým, čo vidím. Napríklad aj na týchto duchovných cvičeniach sa budujú vzťahy medzi pastormi a kňazmi a to je skutočne veľkým svedectvom rôznych komunít. Nevieť, ako je to na Slovensku, ale v Nemecku, ako aj v iných krajinách je aktívnych kresťanov čoraz menej. Mladí ľudia cestujú za štúdiom, za prácou. Čoraz viac sobášov uzatvárajú ľudia z rôznych cirkví či dokonca iných náboženstiev. Aj to je výzva. Manželia v zmiešaných manželstvách sa nemôžu plne zúčastňovať na duchovnom živote svojho partnera, týka sa to aj sviatostí. Deti sú pokrstené v jednej alebo druhej cirkvi. Obrovskou výzvou sú oslavy dôležitých sviatkov, ako sú Vianoce alebo Veľká noc. Preto je dôležité, aby kresťanské cirkvi boli otvorené a aby aj kresťanskí duchovní boli otvorení a vedeli tieto rodiny správne sprevádzať. Nech je medzi všetkými viac vzťahov, viac vzájomného poznania.

Po nežnej revolúcii majú bohoslovci zo Slovenska väčšie možnosti čiastočne študovať teológiu v zahraničí, napríklad v Taliansku či Nemecku, kde môžu získať skúsenosti s prakticky žitou ekuménou. Tie môžu potom po návrate domov uplatniť na Slovensku. Vidíte v tomto posun?

Nevieť, či mi prináleží vyjadrovať sa k tejto téme. O situácii a postupoch vo vašej krajine viem príliš málo. Z vlastnej skúsenosti môžem povedať, že bolo veľmi dôležité ísť do zahraničia, vypočuť si iné myšlienky, spoznať iné kultúry. Pomohlo mi to nájsť svoju identitu ako ženy, ako Nemky, ako protestantskej kresťanky po páde komunistického systému a znovuzjednotení mojej krajiny. Posilnilo to moju sebaúctu a dalo mi to veľkú slobodu, pretože sa mi rozšírilo srdce. Videla som, že odchádzajú aj iní, ktorí sa snažia žiť pre Boha. Pre mňa bolo jednoduchšie postaviť Boha do centra svojho života viac ako svoju kultúru, svoj spôsob konania a myslenia. Myslím, že podobnú skúsenosť majú aj iní. Je to veľmi plodné a oslobodzujúce. A verím, že každý, kto ešte nebol mimo svojej krajiny, dostane túto príležitosť.

Fabio Ciardi

Mesto na návrší

Zakladateľka fokoláre precestovala celý svet, stretávala sa s osobnosťami z občianskeho a náboženského života, komunitami hnutia, obyvateľmi metropol aj malých miest. Tu sa ocitá v Afrike v Kamerune.

„Nikdy som nebola v Afrike. Len dva či tri razy som sa zastavila v Dakare, v noci, pri návrate z Ameriky, lietadlo malo hodinové medzipristátie a opäť sme pokračovali. No teraz to bola moja prvá cesta priamo do Afriky.“ Takto sa začína príbeh, ktorý Chiara Lubichová prostredníctvom nahrávky 5. júla 1965 vyrozprávala skupine mladých ľudí zhromaždených v Ala di Stura v Turíne. Všetko sa začalo niekoľko rokov predtým v provincii Lebialem na juhozápade Kamerunu. Spavá choroba decimovala ľud Bangwa, detská úmrtnosť dosahovala až 90 percent. Ukazovalo sa, že bohovia nevyslyšali prosby ľudí, a tak sa kráľ či náčelník fon Defang z Fontem na naliehanie svojich ľudí obrátil na biskupa z Buea so žiadosťou, aby sa aj kresťania modlili k svojmu Bohu.

V roku 1962 sa Mons. Julius Peters zúčastňoval na Druhom vatikánskom koncile a počas svojho pobytu v Ríme sa stretol s Chiarou Lubichovou a tlmočil jej žiadosť ľudu Bangwa o pomoc. A tak odcestovali do Afriky štyria fokolárni lekári a dve fokolárinky. Čoskoro sa k nim pripojil ďalší lekár a jedna zdravotná sestra, Cosimo a Rosa Calò, ktorí boli práve krátko po sobáší.

A napokon sa 21. až 25. júna 1965 Chiara konečne stretla spoločne so všetkými

v Douale. „Mala som pocit, že som v spoločnosti menších hrdinov. Fokolárini mi počas tristokilometrovej jazdy lesom – myslím, že tam je to jediná asfaltka – porozprávali veľa vecí zo svojho života. To, čo sa dotkne srdca Afričanov, je láska, s ktorou k nim pristupujete.“

Chiara videla, ako sú „jedni na jednej strane a iní zas na druhej, lebo miesta, kde sa starajú o týchto chorých ľudí a o množstvo detí, boli od seba veľmi vzdialené. Zapôsobilo to na mňa určitým dojmom, vidieť ich takých roztrúsených po celom Kamerune... Dvaja manželia Cosimo a Rosa Calò pôsobili doslova hlboko uprostred lesov...“ Nuž toto nie je „šťýl“ fokoláre, ktorého tajomstvo spočíva v živote jednoty.

Takto postupne dozrievala myšlienka zoskupiť ich a vytvoriť citadelu.

„Uvedomila som si, ako sú príliš ďaleko od seba a len s ťažkosťami môžu spolu komunikovať, dvaja sú tu, jeden tam, ďalší zas tam. Bol tu tiež ďalší fakt, ktorý som skutočne nemohla akceptovať: Cosimo a Rosa boli tak ďaleko od misie, že sa na svätú omšu mohli dostať len v nedeľu. A tak som sa sama seba pýtala: Je v tomto prípade dôležitejšie, aby dvaja fokolárini pristupovali každý deň k svätému

Douala, 1965: prvá cesta Chiary Lubichovej do Afriky

prijímaniu, alebo je to Božia vôľa, aby sa ho vzdali a žili uprostred lesa?

Ihneď som pochopila, že fokolaríni sú posla-mi jednoty, sú apoštolmi jednoty a že bez Ježiša v Eucharistii sa nikdy nebudú môcť živiť duchom jednoty, pretože práve Ježiš v Eucharistii vnáša tohto ducha do našich duší a medzi naše duše. Hneď mi bolo jasné, že napriek ich hrdinstvu by som sa mala postarať o ich umiestnenie bližšie k misii, kde je aj kňaz.

Uprostred Kamerunu je jedno údolie, ktoré je celkom dobre dostupné: keď prídete do Buea, dostanete sa tam po ďalších troch hodinách autom.

V údolí by chcel biskup pre nás vybudovať vlastné centrum, postaviť kostol, nemocnicu, kde by pracovali naši lekári a zdravotné sestry, školu, strednú školu, kde by mohli chodiť malé deti, ale aj tie trochu väčšie, a tiež školu pre katechéty a katechétky v manželstve...

Tam, samozrejme, moje nadšenie dosiahlo vrchol... vytvoriť mesto-citadelu na návrší – aby ju bolo vidieť v celom Kamerune, aby ju mohli vidieť všetci, aj tí vzdialenejší, a mohli obdivovať, ako sa žije v meste s Ideálom.“

Città Nuova | Február 2024

Peter Forst

Margaret Karramová: Blízkosť

Margaret Karramová sa narodila v roku 1962 v Haife (Izrael), je Arabka s katolíckou vierou. Od roku 2021 je prezidentkou Hnutia fokoláre. Študovala judaizmus na Jewish University v Los Angeles (USA). Pracovala v rôznych komisiách na podporu dialógu medzi tromi monoteistickými náboženstvami. Hovorí arabsky, hebrejsky, taliansky a anglicky. V roku 2013 spolu so židovskou výskumnou pracovníčkou Yiscou Haraniovou získala ocenenie Mount Zion Award za angažovanosť v dialógu medzi kultúrami a náboženstvami.

Margaret, prečo si za tému roka pre Hnutie fokoláre vybrala práve blízkosť?

Položila som si otázku, v akom svete to žijeme. A zdá sa mi, že v tomto momente histórie je v ňom príliš veľa osamelosti a ľahostajnosti. A potom je tu eskalácia násilia, vojen, ktoré prinášajú toľko bolesti po celom svete. Tiež som premýšľala o technológiách, ktoré nás poprepájali spôsobom, aký sme predtým nepoznali, ale zároveň z nás robia čoraz viac individualistov. Myslím si, že v takomto svete sa blízkosť môže stať liekom, pomocou na prekonanie týchto prekážok a liečením týchto „ziel“, ktoré nás od seba vzdalujú.

Mohla by si nám priblížiť niektoré hlavné myšlienky, ktoré si pod týmto názvom rozvinula?

S radosťou. Spomeniem štyri myšlienky. Prvá blízkosť, ktorú naša duša zažíva, je kontakt s Bohom. Je to on sám, kto sa aj naším prostredníctvom odovzdáva blížnemu. Túžba milovať druhého je pohnútkou, ktorou ma Boh vo mne usmerňuje na Boha v tom druhom človeku.

Druhá myšlienka: blízkosť je dynamická. Vyžaduje úplnú otvorenosť, to znamená prijať druhých bez výhrad, vstúpiť do ich spôsobu videnia vecí. Nie sme stvorení sériovo! Každý z nás je jedinečný, má iný charakter, mentalitu, kultúru, život a históriu. Uvedomiť si a rešpektovať túto skutočnosť si vyžaduje vystúpiť z našich mentálnych a osobných schém.

Hovorila si o treťom aspekte...

Áno. V treťom aspekte chcem zdôrazniť, že blízkosť sa nemusí nevyhnutne zhodovať s blíz-

kosťou v zmysle zhody, s tým, že sme si podobní príslušnosťou k rovnakému kultúrnemu horizontu. Veľmi dobre to vyjadruje podobenstvo o milosrdnom Samaritánovi (Lk 10, 25-37). Dotkol sa ma jeho postoj: človek, ktorý padol za obeť zbojníkom, bol pre neho neznámy, dokonca pochádzal z iného národa. Bol to človek, ktorý mu bol vzdialený kultúrou aj tradíciou. Samaritán sa však k nemu zachoval ako k blížnemu. Toto je pre mňa kľúčový bod. Každý človek má svoju dôstojnosť, bez ohľadu na to, z akého národa a kultúry pochádza, či aký má charakter. Samaritán sa nepriblížil len preto, aby zistil, či je ten človek zranený, a potom by išiel hľadať pomoc, ale stal sa jeho blížnym a ošetril mu rany.

A štvrtý aspekt...

... nechať sa zraniť. Ak má blízkosť prinášať ovocie, od každého z nás to vyžaduje, aby sme sa nebáli a dovolili druhým zraňovať nás.

To znamená: nechať sa spochybníť, vystavovať sa otázkam, na ktoré nemáme odpovede; byť ochotný ukázať sa zraniteľným; javiť sa možno slabým a neschopným. Účinok takejto postoja môže byť prekvapujúci. Predstavte si, čo mi napísal jeden deväťročný chlapec o blízkości: preňho to znamená „pozdvihnúť srdce toho druhého“. Nie je to úžasný účinok blízkości? Pozdvihnutie srdca druhého.

Čo by sa zmenilo v Hnutí fokoláre, keby sme vnášali do svojho života túto blízkosť?

Ak ju budeme prežívať naozaj dobre, zmení sa veľa vecí. Prajem si to, dúfam v to a modlím sa za

Margaret Karramová, prezidentka Hnutia fokoláre

*Nemôžeme si byť istí,
či to, čo je blízkosť
a solidarita pre nás
alebo pre mňa, je
blízkosť a solidarita
aj pre druhého.
Preto nám vo vzťahu
nikdy nesmie chýbať
rešpekt k slobode
a svedomiu druhého.*

to. Chcem však tiež zdôrazniť, že mnohí v Hnutí fokoláre už majú skúsenosť s touto blízkosťou. Koľko je tu len iniciatív, koľko projektov v prospech mieru a pomoci chudobným. Dokonca sme otvorili fokoláre, aby sme poskytli pomoc a prijatie imigrantom alebo projekty starostlivosti o prírodu.

A čo by sa malo zmeniť?

Kvalita vzťahov medzi ľuďmi. Niekedy je ľahšie správať sa dobre k ľuďom mimo hnutia a ťažšie medzi nami, ktorí sme súčasťou tej istej rodiny. Riskujeme, že budeme žiť medzi sebou vo vzťahoch na základe „dobrých mravov“, zo slušnosti: nebudeme si robiť navzájom zle. No kladom si otázku: Je toto autentický vzťah?

Preto dúfam, že okrem projektov sa blízkosť stane každodenným spôsobom života a počas dňa sa niekoľko ráz spýtame sami seba: Prežívam túto blízkosť? Ako ju vnášam do života? Dôležitým prejavom blízkosti je odpustenie. Byť milosrdný k druhým – aj k sebe samému.

Aké poslanstvo prináša pre spoločnosť?

Blízkosť nie je len náboženský alebo duchovný postoj, ale tiež občiansky a spoločenský. Dá sa vnášať do života v každej sfére. Napríklad v prostredí vzdelávania alebo v medicíne, dokonca aj v politike, kde je to možno ťažšie. Ak ju uplatňujeme dobre, môžeme pozitívne ovplyvniť vzťahy tam, kde sme.

A čo Cirkev?

Cirkev existuje, pretože s príchodom Ježiša sa Boh stal blížnym. Cirkev, všetky cirkvi, sú teda povolané svedčiť o žitej blízkosti. Katolícka cirkev nedávno zažila synodu. Mala som možnosť zúčastniť sa na dvoch zasadaniach vo Vatikáne. Bolo nás viac ako 300 účastníkov, každý z inej kultúry. Čo sme robili? Cvičili sme sa v synodalite, cvičili sme sa v počúvaní, v hlbokom vzájomnom spoznávaní sa, v prijímaní myšlienok, výziev a bolestí druhého. Toto všetko sú charakteristiky blízkosti.

Synoda mala názov *Kráčame spoločne*. Do tejto cesty sa zapojilo množstvo ľudí z celého sveta. Logo synody vyjadrovalo túžbu rozšíriť stan Cirkvi, aby sa nikto necítil vylúčený. Zdá sa mi, že toto je skutočný význam blízkosti, aby nikto nebol vylúčený; aby sa všetci cítili prijatí, či už sú to tí, ktorí sa cítia súčasťou Cirkvi, alebo tí, ktorí sa s ňou nestotožňujú, alebo aj tí, ktorí z nej z rôznych dôvodov odišli.

Margaret Karramová a Jesús Morán, prezidentka a spoluprezident Hnutia fokoláre

Chcel by som sa na chvíľu dotknúť aj hraníc blízkosti. Ako ju prežívať dobre?

Toto je dôležitá otázka. Existujú hranice blízkosti? Spontánne by som odpovedala, že by nemali existovať žiadne hranice.

Ale?

Nemôžeme si byť istí, či to, čo je blízkosť a solidarita pre nás alebo pre mňa, je blízkosť a solidarita aj pre druhého. Preto nám vo vzťahu nikdy nesmie chýbať rešpekt k slobode a svedomiu druhého. Tieto dve veci sú v každom vzťahu nevyhnutné. Teda vždy keď sa chceme priblížiť k druhému človeku, je dôležité, aby sme to robili citlivo a nie ako niečo, čo je nariadené. Je to ten druhý, kto určuje hranice a aký druh blízkosti chce.

Je sa čo učiť, však?

Určite. Dopustili sme sa mnohých chýb. V domnení, že toho druhého milujeme, sme mu ublížili. V horlivej snahe komunikovať našu spiritualitu sme si vybudovali vzťahy, v ktorých sa ten druhý nie vždy cítil slobodný. Niekedy sa mi zdá, že s dobrým úmyslom niekoho milovať sme ho rozdrvili. Nemali sme dostatok jemnosti a rešpektu k svedomiu druhého, k jeho slobode, k jeho

času. A to viedlo k určitým formám paternalizmu, ba až k zneužívaniu.

Určite je to veľmi bolestivá situácia, ktorej čelíme a v ktorej majú obeť jedinečný, skutočne jedinečný význam. Sami totiž nedokážeme dostatočne pochopiť, čo sa stalo. Práve obeť nám pomáhajú pochopiť chyby, ktorých sme sa dopustili, a prijať potrebné opatrenia, aby sa tieto veci už neopakovali.

Záverčné želanie?

Priala by som si, aby nás táto téma vrátila späť k podstate toho, čo nám dal sám Ježiš v evanjeliu. Dal nám toľko príkladov toho, čo znamená vnášať do života blízkosť.

Pri premýšľaní o tejto téme vo mne veľmi silno zarezonovala myšlienka Chiary Lubichovej. Hovorí: „Sú takí, ktorí robia veci ‚z lásky‘, a sú takí, ktorí robia veci v snahe ‚byť Láskou‘. Láska nás privádza k Bohu a Boh je Láska. Ale Láska, ktorá je Bohom, je svetlo a vďaka svetlu môžeme vidieť, či náš spôsob prístupu a služby bratovi je v súlade s Božím Srdcom, ako by si to náš brat želal, ako by o tom sníval, keby nemal vedľa seba nás, ale Ježiša.“

Margaret, z celého srdca ti ďakujem za tvoju vášeň pre blízkosť prežívanú s rozhodnosťou a úctou.

Ezio Aceti

Politika

Svetová kríza, ktorú zažívame, je krízou politiky. Prečo? Pretože svet je plný zlých politik. V slovníku sa slovo politika definuje ako: „veda a technika, ktorej predmetom je správa štátu a smerovanie verejného života.“ Keď sa toto smerovanie uberá cestou vojny, nenávisti a diskriminácie, znamená to, že tento typ politiky zlyhal.

Môžeme konštatovať, že dôkazom tohto opisu je politická nespokojnosť, ktorú vidíme všeci, a prejavuje sa aj tým, že čoraz viac ľudí, znechutených zlou vládou, nepríde k voľbám.

Položme si ešte raz otázku: Prečo? Blahej pamäti veľký kardinál Martini poukazuje na hlavnú príčinu, keď hovorí: „Kritický bod sa dosiahne vtedy, keď etický úpadok politiky už nie je viac vnímaný ako škodlivý.“ Faktom je, že ak sa nad tým skutočne zamyslíme, politika je jedinou profesiou bez špecifického vzdelania, formácie a jej zlé výsledky sú dôsledkom aj tejto skutočnosti. Existujú teda dve zložky, ktoré sú základom „dobrej politiky“.

Formácia

Ide o profesionálnu prípravu zahŕňajúcu predmety, ktoré pomáhajú objasniť zložitú vládu „vecí verejných“ spolu so všetkými z toho vyplývajúcimi dôsledkami.

Etika a dôslednosť

Politik volený ľuďom má morálnu zodpovednosť slúžiť verejnemu blahu, chrániť najslabšie skupiny a predovšetkým má byť dôsledný a verný svojmu slovu. V tejto súvislosti pripomíname slová veľkého politika Alcide de Gasperiho, ktorý pomohol Taliansku v rozhodujúcom čase na konci druhej svetovej vojny: „Je veľa tých,“ vysvetľuje zakladateľ strany Kresťanská demokracia a niekoľkonásobný premiér, „ktorí do politiky vstúpia ako amatéri len na malú exkurziu, pre ďalších je len akýmsi doplnkom a je pre nich druhoradá. Pre mňa však bola už od detstva mojou kariérou, mojím poslaním.“

Ak chceme byť lepšími, práve toto poslanie musíme naliehavo obnoviť. V tom spočíva tajomstvo, ako robiť dobrú politiku, ako dobre vládnuť, tak ako napríklad dobrá výchova: pomáha byť lepšími.

Jan Čapek

Bilancovanie Jaroslava Šturmu

*Jaroslav Šturma, popredný český psychológ, pracuje v službách ochrany ľudského života a rozvoja malole-
tých a zraniteľných osôb. V roku 2024 sa dožil osemdesiatich rokov a v septembri mu bolo udelené pápežské
vyznamenanie za dlhoročnú prácu.*

Kto vás v mladosti formoval, že ste sa rozhodli stať detským klinickým psychológom?

Určité dispozície pravdepodobne spočívali v súrodeneckej konštelácii: narodil som sa ako najstarší z troch detí. Štatistiky ukazujú, že takíto ľudia sa vo svojej profesii častejšie zaoberajú deťmi. Pôvodne som študoval jazyky, ale potom ma okolnosti priviedli k práci na detskej psychiatrii, kde ma inšpiroval najmä psychiater MUDr. Jiří Slabý, ktorý sa neskôr stal kňazom.

Ktorými pracoviskami ste prešli a čo vás viedlo k založeniu Detského centra Paprsek, ktoré ste potom viac ako 20 rokov viedli?

Pracoval som v detskej psychiatickej liečebni ako člen tímu, ktorý nastoľoval témy, ktoré sú aktuálne aj dnes: vplyv rodiny na vývin dieťaťa, škody spôsobené ústavnou výchovou a nezhodami v rodinách, poruchy učenia (dyslexia, dysgrafia, dysortografia), nadmerný nepokoj a nepozornosť (hyperaktivita, dnes nazývaná ADHD). Po rokoch som nasledoval svojho učiteľa profesora Zdeňka Matějčka na Detskej klinike Ústavu pre ďalšie vzdelávanie lekárov, kde som sa venoval riešeniu psychologických a sociálnych problémov chronicky chorých a ťažko postihnutých detí. Mal som šťastie na učiteľov a školiteľov, na ktorých s vďakou spomínam.

Po páde Berlínskeho múru sa mi podarilo nadviazať osobný vzťah s profesorom Theodorom Hellbrüggom, zakladateľom vzorového Detského centra v Mníchove, ktorý nám v mnohom pomohol pri budovaní Paprsku. Dlhé roky som sa vzdelával v oblasti štúdia detskej kresby a písma a získané poznatky využívam vo vlastnej praxi a odozdvám ich svojim študentom.

Budúcich psychológov učíte detskú psychológiu. Okrem toho ste absolvovali aj výcvik v psychoterapii. Boli ste výcvikovým terapeutom pre systém SUR¹ a viedli ste aj výcviky v terapii pevným objatím. Čo vám to dalo?

Praktická psychológia má dve vzájomne prepojené zložky: rozpoznávanie (diagnostika) a pomoc (poradenstvo a psychoterapia). Najdôležitejším nástrojom pomoci je samotný psychológ, jeho osobnosť. Prvou úlohou je teda starostlivosť o vlastnú dušu. Základným predpokladom je sebazpoznanie, práca na sebe samom. To je cieľom psychoterapeutického sebaskúsenostného výcviku, ktorý nemožno nahradiť samoštúdiom. Aj tu som mal šťastie na učiteľa. Bol to Dr. Eduard Urban, ktorý ma priviedol na výcvik SUR, kde písmeňá označujú mená vedúcich učiteľov (Skála – Urban – Rubeš). Po siedmich rokoch vlastného školenia som mohol

Jaroslav Šturma sa v roku 2024 dožil osemdesiatich rokov a v septembri mu bolo udelené pápežské vyznamenanie za dlhoročnú prácu.

túto službu poskytovať iným v mnohých cykloch. Nezabudnuteľným zážitkom bola spolupráca s doktorkou Jiřinou Prekopovou. Jej systém nie je primárne založený na rozhovore, ale na celostnom zážitku, kde sa komunikácia a transformácia dejú prostredníctvom zážitkov prežívaných v tele. Objatie komunikuje, rozvíja a lieči vzťahy.

Zaoberáte sa aj etickými otázkami v psychológii a boli ste vymenovaný za člena Pápežskej akadémie pre život.

Pápežská akadémia je zbor niekoľkých desiatok vedcov z rôznych odborov, ktorí sa zaoberajú otázkami bioetiky a jej aktuálnymi témami. V posledných rokoch medzi ne patrí napríklad umelá inteligencia a robotika; napríklad k čomu môže viesť to, že sa niekde namiesto zdravotných sestier začínajú o chorých starať roboty. Súčasťou stretnutia je zvyčajne prijatie pápežom a jeho slovo naznačujúce potreby a smerovanie starostlivosti o život. Práca akadémie potom slúži pápežovi a zodpovedným v Cirkvi ako podklad na riešenie týchto otázok. Rozvoj medicíny ponúka nové možnosti pomoci a zároveň sa vynárajú nové otázky súvisiace s etikou (náhradné materstvo, kritériá smrti atď.).

Čomu sa v súčasnosti vo svojej profesijnej oblasti najviac venujete a aké problémy z pohľadu detskej psychológie vidíte dnes?

Pokiaľ mi ešte sily stačia, venujem sa najmä náhradnej rodinnej starostlivosti. Viem, aké kľúčové je pre dieťa, aby sa mu v harmonickej súhre otca a matky dostalo prijatie a bezpodmienečná láska, zároveň však i poznanie hraníc a uvádzanie do poriadku stvoreného sveta.

Veľké obavy mne a ďalším kolegom spôsobuje neistota detí a mladých ľudí pri hľadaní vlastnej identity. Nedostatok vedenia a pozitívnej podpory môže viesť k problémom, o to viac, že sa im pri ich hľadaní dostáva niekedy skôr utvrďovanie v neistote a pochybnosti, čo posilňuje impulzy k zmene pohlavia. Zatiaľ čo vo svete sa od tohto prístupu (nazývaného afirmatívna akcia) ustupuje (v Anglicku ho zastavilo rozhodnutie ústavného súdu), u nás sa vzdelávanie inšpirované týmito prístupmi zavádza do škôl a škôlok. Verím, že zvíťazí zdravý rozum a že úcta k človeku sa prejaví a umožní zažiariť pravde, ktorú vyjadril svätý Irenej: „Živý človek je Božou slávou.“

1 Model výcviku SUR je založený na princípoch terapeutickkej komunity s niekoľkými skupinami, pričom každú skupinu vedú dvaja terapeuti alebo tréneri opačného pohlavia pod dohľadom vedúceho komunity.

Mária Valigová

Priniesť do domu slnko

Elena Briacca je talianska fokolarínka. Po zasvätení sa Bohu v Hnutí fokoláre žila štrnásť rokov v Bratislave, kde pracovala ako zdravotná sestra. Po odchode zo Slovenska v roku 2011 sa pre potreby spoločenstva Hnutia fokoláre odsťahovala do Švédska, kde pôsobila trinásť rokov. Nedávno sa opäť vrátila na Slovensko.

Elena, odkedy si na Slovensku a čo ťa sem priviedlo?

Na Slovensko som prišla 13. októbra 2024. Po krátkom pobyte v Bratislave smerovali moje kroky do Košíc. Spoločne sme videli, že fokoláre v Košiciach potrebuje posilu. Je tu pomerne veľká komunita, veľa detí a mladých.

Mnohí poznáme Švédsko ako turistickú destináciu, ale o každodennom živote ľudí toho vieme málo. Čo by si nám povedala?

Švédsko je nádherná krajina, ktorá sa pýši svojou krásnou prírodou, množstvom lesov, jazier, morom, mnohými ostrovmi. Je tam veľmi čisté prostredie, bez smogu. Priestory v prírode sú voľne prístupné všetkým. Miestne zákony totiž umožňujú každému prechádzať a zdržiavať sa aj na súkromných pozemkoch, pokiaľ sa tam nespôsobí žiadna škoda. Na Štokholm spomínam s veľkou láskou, prežila som tam trinásť nádherných rokov.

Do práce som chodila na bicykli. Žiadny sneh ma nezastavil. Tešila som sa z toho.

Sneh... áno, veľa snehu, bola to neraz výzva udržať príjazdovú cestu priechodnú. Cyklistický chodník, ktorý spájal fokoláre s nemocnicou, kde

som pracovala, bol vždy jednou z prvých ciest, ktoré sa čistili. Môj bicykel mal hroty, takže som nemohla spadnúť ani na ľade. Zima je tam veľmi dlhá a veľmi tmavá. Keď som si všimla, že sa začína stmievať už o druhej popoludní, bola som z toho celkom zdesená... a to bol ešte len november. Ale leto, aj keď je krátke, je fantastické. O jedenástej večer sa nikomu nechce ísť spať, pretože stále svieti slnko.

Tma je, žiaľ, často príčinou mnohých depresií. Švédi sú introvertní. Ak som však urobila prvý krok ku vzťahu ja, boli veľmi radi a opätovali ho. V posledných rokoch sa hovorí o „nových Švédoch“. Sú to prisťahovalci, ktorí prišli do Švédska z rôznych dôvodov. Deťom, ktoré sa už narodili vo Švédsku, sa hovorí „noví Švédi“, a je ich tam už niekoľko generácií. Vysokých modrookých Švédov s blond vlasmi je pomerne málo.

Životná úroveň vo Švédsku je jednou z najvyšších na svete. Hospodárska prosperita však nie je všetko. Je tam veľa osamelých ľudí. Jednak preto, ako som už povedala, že ľudia sú introvertní, a tiež preto, že mladí ľudia majú tendenciu opúšťať rodiny veľmi skoro a žijú sami. A tak sa na rodinu akosi zabúda.

Foto: Archiv E. Briacca

Foto: Archiv E. Briacca

Talianska fokolarínka Elena Briacca

Ako vyzerá život Katolíckej cirkvi vo Švédsku?

Do roku 2000 bola štátnou cirkvou luteránska Švédska cirkev, ku ktorej patrila väčšina obyvateľov. Približne 20 percent obyvateľov sa hlási k ateizmu. Ďalej sú tu menšinové cirkvi protestantov, ako sú evanjelici, letničari a iné, a rastúca moslimská menšina s takmer desiatimi percentami v dôsledku imigračných tokov. Katolíci sú v menšine: je ich iba 1,6 percenta. V celom Švédsku je len jedna katolícka diecéza, a to štokholmská. Naopak, Švédska cirkev má 13 diecéz. V čase, keď bola ešte štátnou cirkvou, prijala administratívnu štruktúru podľa vzoru štátu. V roku 2009 sa Švédska cirkev stala prvou kresťanskou cirkvou na svete, ktorá oficiálne uznala a slávila manželstvá osôb rovnakého pohlavia. V samotnej Švédskej cirkvi existujú veľmi výrazné rozdelenia: jedna časť sa nazýva Vysoká cirkev, ktorá má hodnotovo oveľa bližšie ku Katolíckej cirkvi, a potom je tu druhá časť, ktorá je oveľa liberálnejšia.

Ako som už povedala, v Štokholme sú len dve katolícke farnosti. Keď som chodila do kostola, stretávala som sa väčšinou s „novými Švédmi“. V našej farnosti boli komunity rozdelené podľa jazykových skupín a následne sa podľa toho bolo možné zúčastniť aj na svätej omši: talianska, poľská, chorvátska, španielska. Mnohí farníci pochádzajú z Latinskej Ameriky. Štokholmský biskup poveril Hnutie fokoláre, aby sa angažovalo pre spoluprácu medzi cirkevnými hnutiami a novými komunitami. Bola to krásna príležitosť spoločne pracovať pre Cirkev. Chiara Lubichová povedala, že cirkevné hnutia a nové komunity sú v záhrade Cirkvi ako mnohé kvety s rôznymi vôňami.

Ako ste žili v situácii diaspóry vo fokoláre?

Vo fokoláre nás bolo päť. Dve Švédky a tri Talianky. Jedna švédska fokolarínka pochádzala z Laponska a bola zo Švédskej cirkvi. Jej otec bol kňaz. Ako fokolarínky chodíme každý deň na svätú omšu a prijímame Ježiša v Eucharistii. Cítila to silno aj ona, aj keď v ich chrámoch nie je Eucharistia každý deň. Preto každý deň hľadala, do ktorej farnosti pôjde. Náš život ekumenizmu sa teda začínal doma. Väčšina ľudí v komunite fokoláre v Štokholme, ale aj v iných mestách neboli katolíci. Nikdy to nespôsobilo žiadnu ťažkosť. Dokonca naopak, nebolo vidieť, kto je z ktorej cirkvi. Na veľkých stretnutiach, ako sú napríklad

Foto: Archiv E. Briacca

Elenino fokoláre v Štokholme. Spolu s vydatými fokolarínkami ich bolo sedem. Zadný rad zľava: Elena, Christine, Maggi, uprostred Inger. Dolný rad zľava: Katarína, Lidia, Maria Luce.

mariapoli, sme mali rôzne bohoslužby a nikdy nechýbali ekumenické bohoslužby, kde sme sa všetci spoločne modlili za jednotu kresťanov. Bolo pre mňa veľmi dôležité na vlastnej koži zažiť dialóg medzi ľuďmi z rôznych cirkví bez prozelytizmu. Žili sme spolu v rozmanitosti.

Profesijne si tam našla uplatnenie bez problémov?

Som zdravotná sestra a svoju prácu mám rada. Pracovala som v nemocnici na oddelení črevnej chirurgie. Na začiatku nebolo ľahké nadviazať vzťah s kolegami, ale postupne sme sa stali veľkými priateľmi a veľmi dobre sme spolupracovali. Táto atmosféra sa dobre odzrkadlila aj na našej starostlivosti o pacientov. Po niekoľkých rokoch však do nemocnice vstúpila priorita finančného zisku, ktorá nebola v súlade s mojimi hodnotami. Preto som zmenila zamestnanie. Posledné tri roky som pracovala s nevyliciteľne chorými pacientmi, ktorých som navštevovala v ich domovoch. Bola to krásna a veľmi silná skúsenosť.

Mala som čas byť s pacientom bez toho, aby som sa ponáhľala a musela odpovedať na niekoľko zvonení, ako to bolo v nemocnici. Bola to profesionálna starostlivosť na fyzickej aj psychologickej úrovni. Títo pacienti väčšinou neboli veriaci, ale vždy som sa pred odchodom opýtala, či im môžem dať na čelo krížik. Každý z nich povedal áno. S pacientmi mám veľa, naozaj veľa krásnych skúseností. Napríklad raz som bola na transfúzii krvi u staršieho pána, ktorý žil sám. Musela som s ním čakať dve hodiny, kým sa transfúzia skončí. Za ten čas som sa s ním rozprávala alebo som ho počúvala. Potom si zdriemol. Nechala som ho, aby si oddýchol. Potom sme trochu žartovali a on si opäť oddýchol... Po dvoch hodinách som pánovi dala svoje pracovné telefónne číslo, aby mi v prípade, že bude niečo potrebovať, mohol okamžite zavolať. Keď som mu podávala papier, pán mi povedal: „Vedľa svojho mena nakreslite slniečko, tak si budem pamäť, že ste to boli vy, čo ste boli pri mne, a že to ste vy, čo ste mi priniesli do domu slnko.“

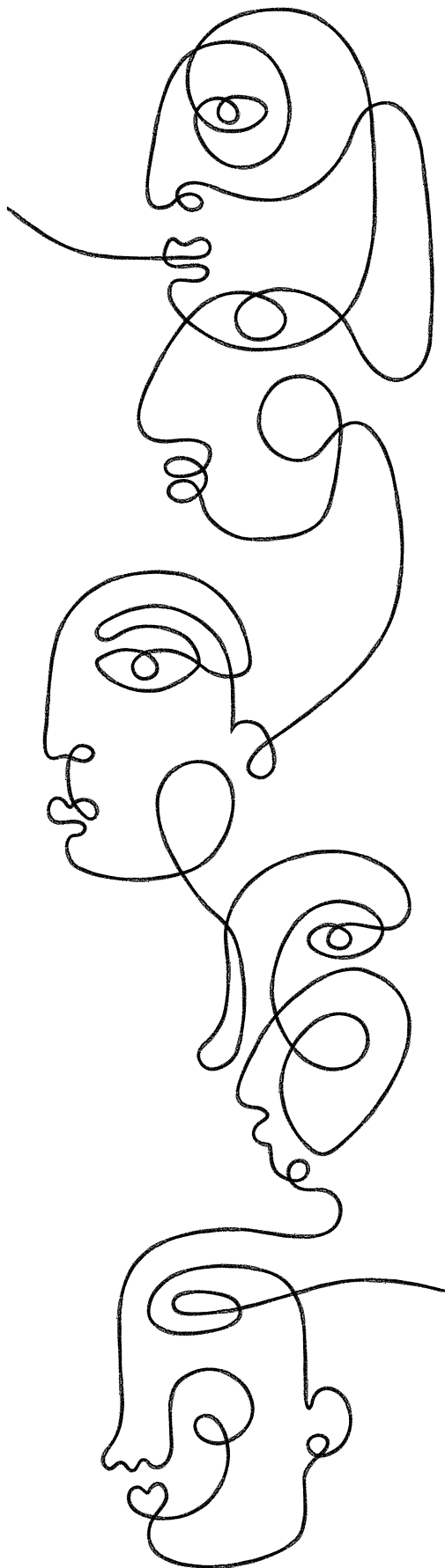
Priateľka z Kamerunu

Asi pred tromi rokmi som si v našom bytovom dome všimla novú pani upratovačku. Bola černoška. Pozdravila som ju pozdravom „Hello“ a spýtala som sa jej, či hovorí anglicky. S radosťou prisvedčila. Tak sme sa krátko porozprávali. Povedala mi, že býva v našom dome, vraj sa na Slovensko vydala. Vymenili sme si telefónne čísla. Ja som sa potešila, že sa môžem precvičovať v angličtine. Pozvala som ju na návštevu. Dozvedela som sa, že pochádza z Kamerunu, pracovala v Ománe a tam sa zoznámila s mojím susedom, ktorý tam tiež pracoval, a zobrali sa. So smútkom v hlase mi povedala, že doma v Kamerune má ešte tri staršie deti. Teraz sa o ne stará jej sestra. Veľmi rada by ich mala tu pri sebe, nevie však, či sa to podarí. Asi po roku sa jej narodil syn. S radosťou mi ho prišla ukázať. Staršie deti už nespomínala.

Na moje veľké prekvapenie mi začiatkom leta zazvonila a predstavila mi svoje tri deti a sestru, ktorá ich priviedla na Slovensko. Sestra sa potom vrátila do Kamerunu a deti tu ostali. Najstarší syn chodí na vysokú školu, stredný na gymnázium, kde sa učí slovenčinu, a najmladšia dvanásťročná dcérka navštevuje základnú školu, kde sa tiež učí slovenčinu.

Pri návštevách sa mi zverila, že sa tu necíti prijatá. Niekoľko susedov jej povedalo, aby sa vrátila, odkiaľ prišla. Aj mne osobne jedna suseda povedala, že nie sú radi, že tu majú černošku. Ja som Josephinu povzbudila, aby si z toho nič nerobila, že sa to určite zmení, susedia potrebujú čas, aby si na to zvykli.

Jej manžel vlastní záhradu, kam pravidelne chodiať. Majú tam orech a iné ovocné stromy a pestujú aj zeleninu a zemiaky. Zopár ráz mi doniesla orechy a košík hrušiek. Aj nedávno mi zazvonila. V rukách držala veľkú škatuľu plnú zemiakov. Keď som sa zdráhala to prijať, lebo ja nemám záhradu a nemám jej čo dať, tak mi povedala, že ona nič nepotrebuje. Doniesla mi to preto, že som ju prijala, a je veľmi rada, že vo mne našla priateľku.

Mária Kohutiarová

Rodiny sa chcú o zomierajúcich postarať doma. Sú na to sami

Umierať doma bolo v minulosti zvykom. Dnes si však mnohí nedokážu predstaviť, že by sa mali starať o odchádzajúceho člena rodiny. Dá sa to? Čo to znamená pre rodinu?

Ako sa na smrť dívať očami zdravotníka alebo príbuzného? Je paliatívna starostlivosť a pomoc v čase umierania dostačujúca? Odpovede sme hľadali s jednou z najpovolanejších v tomto odbore, MUDr. Andreou Škripekovou, Ph.D., primárkou oddelenia paliatívnej medicíny v Národnom onkologickom ústave.

Zdá sa, že smrť nás už nevykoľají – máme ju opozeranú z mnohých filmov. Keď však príde do nášho dosahu, nevieme, čo urobiť, ako sa správať, bežné je vytesniť umierajúceho. Čo to hovorí o stave ľudstva?

Nevykoľají nás smrť, ktorá je neosobná. Máme na to v pohode nejaký názor. Minule som počula jednu vysokopostavenú úradníčku v najvyššej štátnej inštitúcii, ktorá dozerá na technickú stránku projektu implementácie paliatívnej starostlivosti do zdravotného systému. Hovorila: „Ja, keď na to príde, mám to úplne jasné – pôjdem do Švajčiarska na eutanáziu.“

Niečo zvláštne mnou prešlo a ticho som jej povedala: „Pani riaditeľka, keď ti bude smrť studeno dýchať na krk, budeš sa pachtieť nielen za každým dňom, ale aj za každou hodinou života a nestihnješ ani nikam odísť.“ Asi taký je rozdiel, keď o smrti premýšľame neosobne a abstraktne a keď ju máme takpovediac za rohom.

Koniec života prichádza niekedy nepredvídane, často je však dlhým, ťažkým, náročným príbehom odchádzania. V akom stave je paliatívna liečba na Slovensku z hľadiska kvality a dostupnosti?

Dostupnosť kapacít vyrátala Európska asociácia paliatívnej starostlivosti na počet obyvateľov. V systéme by malo byť 50 hospicových lôžok na milión obyvateľov, to znamená, že na Slovensku potrebujeme 275 lôžok. V roku 2022 sme ich mali iba 180.

Akútnych paliatívnych lôžok by malo byť v systéme 30 na milión obyvateľov. Mali by sme ich mať 160, reálne máme asi 40. Mobilných hospicov by sme mali mať 10 na milión obyvateľov, to znamená, že by sme ich mali mať 55. V systéme podľa Národného centra zdravotníckych informácií (NCZI) ich máme 45, ale líšia sa kvalitatívne.

Mobilný hospic v Bratislave poskytuje inú zdravotnú starostlivosť ako mobilný hospic na Orave. Mobilný hospic Klenová poskytuje kvalitatívne inú zdravotnú starostlivosť ako mobilné hospice Spišskej katolíckej charity. Hospicov je u nás málo, ich kvalita je rôzna, no potrebujeme ich.

V čom je rozdiel?

Kvalita by mala byť zabezpečená najmä dostupnosťou lekára paliatológa v mobilných hospicoch, na hospicových a akútnych paliatívnych lôžkach. Reálne je na Slovensku lekár dostupný približne na sedemdesiatich hospicových lôžkach. V mobilných hospicoch je táto situácia neprehľadná a horšia.

Existujú aj iné kvalitatívne ukazovatele, ktoré vedia zhodnotiť kvalitu poskytovanej zdravotnej starostlivosti v paliatíve a je potrebné ich sledovať. Ako hlavná odborníčka Ministerstva zdravotníctva (MZ SR) pre paliatívnu medicínu spolupracujem s NCZI a s MZ SR na štruktúrovaní zberu dát, odrážajúcich kvalitu poskytovanej zdravotnej starostlivosti.

Koľko rodín sa podľa vašej skúsenosti odváži starať o odchádzajúceho člena rodiny? Čo to pre ne v praxi znamená?

Postarať sa chce veľa rodín. To, čo ich odradí, je fakt, že sú na to samy. Keď hovoríme s príbuznými, oboznámime ich s tým, akú dostanú pomoc. Príde lekár so sestričkou domov, pacienta vyšetrí, ako keby bol v ambulancii.

Ak treba, urobia sa aj odbery alebo sonografické vyšetrenie pri lôžku. Ak to je potrebné, vyberie sa tenkou ihlou tekutina z brucha, aby človek kvôli tomu nemusel chodiť do nemocnice ani na ambulanciu.

Rodinných príslušníkov naučíme podávať lieky (väčšinou) podkožne podľa potreby: keď bude mať chorý bolesti, bude zmätený alebo bude mať strach, keď bude zvracať alebo sa bude dusiť, keď bude krváčať a podobne.

Starať sa o takéhoto človeka je práca na 24 hodín, 7 dní v týždni. Je pre príbuzných, ktorí sa na toto podujmú, vytvorená dostatočná podporná sieť?

Je tu rozdiel v kvalite poskytovanej starostlivosti. Viem, čo budú mať blízki mojich pacientov v našom mobilnom hospici a s naším tímom. Môže sa však stať, napríklad na Orave, že lekár – garant mobilného hospicu – pacienta neuvidí a lieky mu bude predpisovať algeziológ, ktorý ani nevie, ako pacient vyzerá... Inde lekár mobilného hospicu chodí za pacientmi len raz týždenne, keď má na to vyčlenené štyri hodiny popri svojej špecializovanej ambulancii.

Prvým „styčným dôstojníkom“ prichádzajúcej smrti je lekár. Čo je jeho úlohou z hľadiska medicíny aj psychológie voči človeku v takejto situácii?

Lekár sa hlavne stará o to, aby pacient fyzicky netrpel. Musí ohraničiť danú klinickú situáciu. Vysloví svoj odborný názor, že smrť je relevantná. Vyzerá to jednoducho, ale je to jedna z najzložitejších medicínskych úvah vôbec.

Lekár musí vedieť danú informáciu povedať pacientovi a jeho príbuzným. Je to taká istá medicínska intervencia, ako keď vám majú odoperovať zapálený apendix. Ak operáciu neurobíte dobre, má to následky.

Rovnako aj lekár musí mať multidisciplinárny tím a vedieť pacienta či jeho blízkych nasmerovať k psychológovi, duchovnému. Keď totiž

odstránite fyzické utrpenie, odhalia sa ďalšie dimenzie utrpenia, súvisiace s koncom života: psychosociálne, existenciálne, spirituálna kríza.

Rodiny majú skúsenosť, že so starnúcimi ľuďmi, zvlášť tými, ktorých dni sú už spočítané, sa často lekári veľmi „nepaprujú“. V čom koní toto nastavenie zdravotníkov?

V nepoctivosti.

Mnohí majú choroby „vygooglené“, majú prehľad, čo ktorá diagnóza znamená. Aký je stav informovanosti o skutočnom biologickom priebehu smrti a ako vníma umieranie verejnosť?

Ani u odbornej verejnosti sa všeobecne nehovorí o tzv. patofyziológii zomierania. Ak je koniec života nezvratný, medicínska pomoc zameraná na odvrátenie jeho konca nebude fungovať, organizmus je totiž v stave tzv. refraktérneho katabolizmu.

Katabolizmus je stav metabolizmu, ktorý je opakom anabolizmu. Zdraví ľudia alebo ľudia so zachovanými metabolickými rezervami majú schopnosť syntetizovať bielkoviny a tvoriť energiu pre procesy v ľudskom organizme. Pri zomieraní tieto schopnosti nie sú.

Ak nemáte dostatok bielkovín napríklad v cievach, nemáte tam špongiu. Ak takémuto pacientovi dáte za dve hodiny dva litre tekutín, lebo má nízky tlak, nezachránite jeho cirkuláciu, ale zhoršíte mu opuchy, lebo tekutiny – hlavne podané infúzne – sa presunú z ciev do medzitkanivového priestoru. Ľudia budú viac vracať, chrčať, bude sa im tvoriť viac tekutiny v brušnej dutine a podobne.

Paliatívnej starostlivosti sa venujete. Čo je lepšie pre človeka na konci: nemocnica alebo domáce prostredie?

V tomto kontexte neexistuje lepšie alebo horšie. Existuje správne riešenie pre konkrétnu situáciu. Väčšina zomierajúcich chce byť doma, ale nie vždy sa to dá. Snažím sa nedávať ani tomuto konotáciu dobré alebo zlé, nechcem posudzovať.

V prípade, že príbuzní nezvládnu domáce zomieranie a preferujú inštitucionálne zomieranie, nemajú nárok nástožiť, aby to bolo na akútnom lôžku nemocnice – musia akceptovať hospic.

Akútne paliatívne lôžka sú na tzv. zlé zomieranie, keď je pacient čo najdlhšie v domácom prostredí, ale záver života je náročný fyzicky (delí-

rium, epileptické záchvaty, nekontrolovateľné bolesti a podobne) alebo je náročný iným spôsobom – napríklad keď zomiera maminka malých detí.

Smrť má zlé PR. Môže čas odchádzania, umierania, prijatia smrti aj obdobie po pohrebe priniesť do ľudského života niečo dobré?

Aký život, taká smrť. To, čo si donesieme na miesto nášho zomierania alebo na miesto zomierania nášho blízkeho, je to, aký život žijeme, ktoré hodnoty sú pre nás dôležité reálne, nielen teoreticky. V tých dňoch zistíme, na čom nám skutočne záleží.

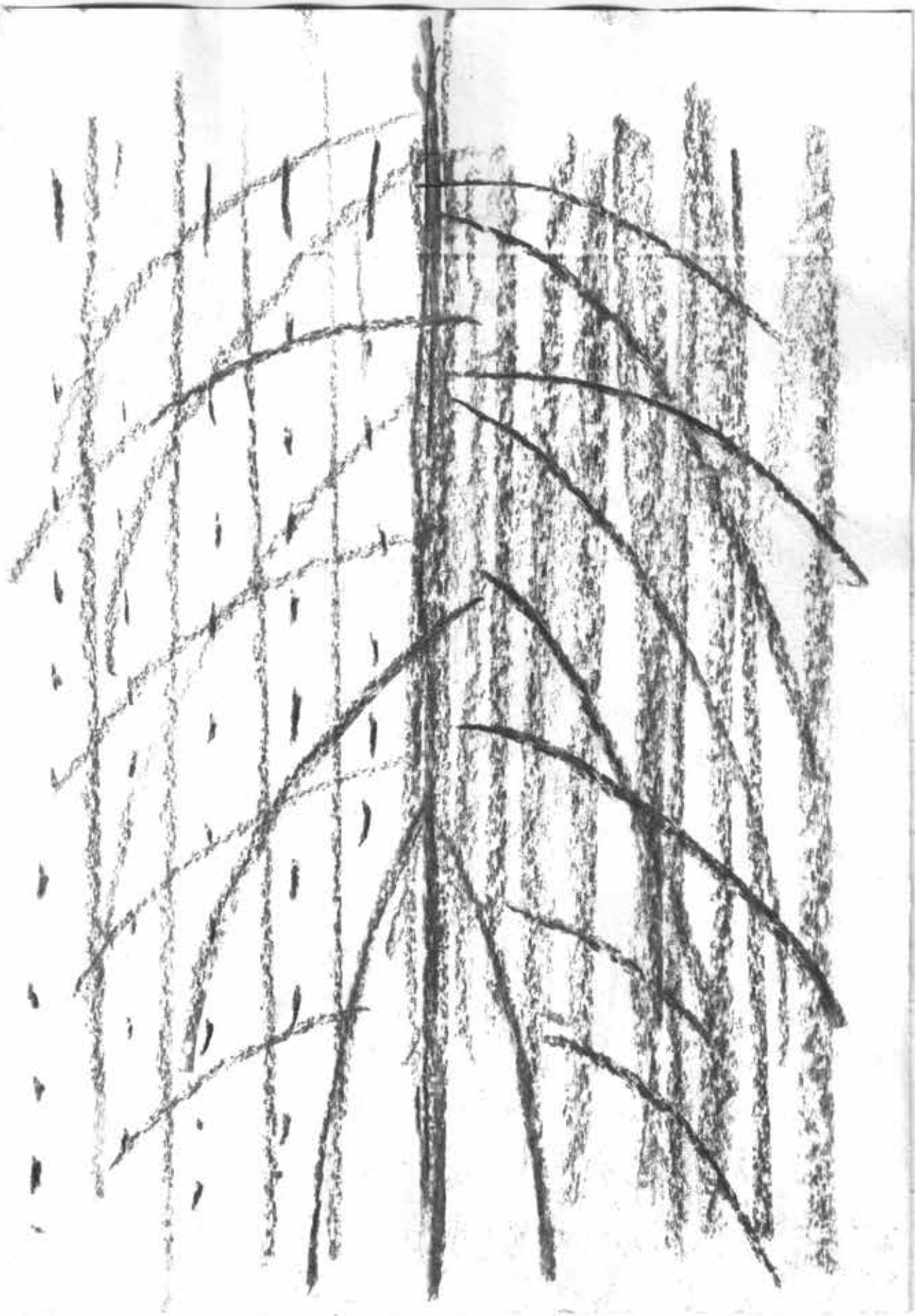
Či na vzťahoch, alebo veciach. Či sa vieme poctivo a pokojne vyrovnáť s vecami a majetkami. Či v tom celom bude pokoj, alebo niečo iné. Paliatíva je hlavne o rešpekte. Nemám preto tendenciu deliť veci na dobré a zlé. Bolesť zo straty je vždy bolesťou, čo tam môže byť dobré?

Ak by tam však predsa len niečo malo byť, tak je to naše individuálne úsilie zomknúť sa, vzájomne si niest bolesť, podporovať sa. Byť s tými, ktorých to bolí. Byť s maminkou, ktorá stratila dieťa. Dovoľiť si niest s ňou jej bolesť. Byť s Ježišom v Getsemanskej záhrade.

Nebolo predsa zlé ani nepochopiteľné, že apoštoli po dobrej večeri zaspali. Možno však bolo na chvíľu potrebné niečo iné. Vieme to prinášať do zlých situácií?

Ak áno, budeme možno vedieť zažiť aj „niečo dobré“ v zlej životnej situácii. Ak to však nebudeme schopní urobiť, máme to považovať za svoje životné zlyhanie?

Ježišovi chýbala blízkosť jeho priateľov, keď sa chystal na popravu, ale odsúdil ich za to, že mu to neboli schopní dať? Prestali byť jeho priateľmi? Nevládol to?

Petr Štěpán

Zmena

„Áno, svet sa mení,“ zareagoval známy na moju poznámku týkajúcu sa nečakaného výkyvu počasia. Zaujal ma ľahký, mierne ironický tón, ktorým to povedal. To, čo vo mne vzbudzuje tieseň, reflektuje mladšia generácia asi inak. Koniec koncov nič iné jej nezostáva, pretože na rozdiel odo mňa prežije väčšinu svojho života v tomto „inom“ svete. Možno si nás títo mladí ľudia budú pamätať ako pôžitkárov a zhýralcov, ktorí si užívali na ich úkor. Nemohli by sme im to mať za zlé.

Prišla nás navštíviť Oľga, mladá ukrajinská lekárka, ktorá u nás bývala po svojom úteku z Kyjeva. Chválimo jej češtinu. Usilovne študuje, aby tu mohla vykonávať svoje povolanie. Zatiaľ pracuje ako zdravotná sestra. Jej svedectvo z domova je ozvenou toho, čo nám sprostredkujú verejnoprávne médiá. Spomína bombu, ktorá zničila celé poschodie nemocnice, kde pracovala. Z úst tejto drobnej, krehkej ženy znie správa o mŕtvych lekároch a pacientoch nepravdepodobne. Hovorí to tichým hlasom, bez emócií, akoby hovorila o bežnej udalosti. Pravdepodobne je to jediný spôsob, ako sa nerozplakať.

Vonkajší svet je v zmätku, možno na bode zlomu. Nevie, ako na to reagovať. Úzkosti a depresie vytlačiam modlitbou. Robím to, čo vždy, bežné, každodenné veci... Pokojný život v tieni vojny, týranej prírody, vlastných neistôt. Ako reagovať na utrpenie, zlo, deštrukciu? „Nechápem, ako sa toto dá zvládnuť bez Boha,“ povedal som svojej neveriacej priateľke. Potom ma to mrzelo. Čo ja viem o jej vnútornom svete? A ak hovorí, že Boha nepozná, nepochybne on ju pozná a pravdepodobne je jej bližšie ako mne, so všetkou tou mojou náboženskou výbavou.

Čítam útlú knižku Piera Codu o trojičnej ontológii. Je to náročné čítanie, neľahké na pochopenie, a predsa ma naplňa radosťou. Prináša prekvapujúce poznania: existuje jedinečné, privilegované miesto, miesto miest, kde je možné stretnúť sa s Bohom v jeho plnosti (trojičnej plnosti). Nie je to však žiadne z tradičných miest zbožnosti a náboženského kultu. Miesto, o ktorom je reč, nie je vymedzené geograficky. Nie je ani vyvýšené na nejakom pomyselnom tróne. Naopak, je dolu, v prachu a blate zeme, v jej drámach, ďaleko od nápadných prejavov viery. Je tam, kde sa odlišné pozície zladujú a vzájomne obohacujú, kde sa rôzne svety prelínajú, dokážu sa obohacovať a spolupracovať. Zrazu chápem pápežove nové cesty do vzdialených končín a rôznych kultúr. Nie je to tradičné šírenie jedinej a pravej viery, ale putovanie na miesta, o ktorých je reč.

Pred niekoľkými dňami som sa ocitol na takomto mieste, kde pri stole sedelo niekoľko ľudí s rôznymi pohľadmi, záujmami a skúsenosťami. Riešili sme klasický susedský spor vyplývajúci z pripravovanej novostavby na hranici nášho pozemku. Bolo mi z toho ťažko, modlil som sa, požiadal som o to isté niekoľkých priateľov a s veriacimi účastníkmi stretnutia sme sa navzájom povzbudzovali, aby sme zotrvali v kresťanskom postoji. Nakoniec všetko prebehlo v pokojnej a vecnej atmosfére. Zanechalo to vo mne silný dojem: toto sú situácie, v ktorých o niečo ide, v ktorých musíme byť, v ktorých je potrebné uvoľniť priestor Bohu.

Svet sa mení, o tom niet pochýb. Možno tá zmena sveta nemusí byť k horšiemu.

Česká redakcia časopisu Nové mesto

Petr Štěpán sa narodil 17. apríla 1953

v Chochní. V rokoch 1972 – 1977 študoval hru na organe na Pražskom konzervatóriu. V štúdiu pokračoval od roku 1978 na Akadémii výtvarných umení v Prahe (v grafickom ateliéri profesora Ladislava Čepeláka). Venuje sa malbe, kresbe, grafike a realizáciám najmä v sakrálnom priestore. Tvorí aj hudobné kresby, v ktorých hľadá styčné plochy medzi hudobným a výtvarným prejavom. Je členom skupiny Corpora S, s ktorou pravidelne vystavuje. Žije a tvorí v Českom Brode, kde pôsobí aj ako organista v Kostole sv. Gotharda.

Marika Bacher a organizačný tím

Cesta za povolaním

Približne 90 mladých ľudí z rôznych krajín východnej Európy a Talianska strávilo od 30. októbra do 3. novembra niekoľko dní v citadele Hnutia fokoláre v Loppiane, kde mali hlboký duchovný program.

Dopoludnia sa prehlbovali v rôznych témach, ako napríklad:

- Modlitba, duševné zdravie a šťastie
- Opustený Ježiš, cesta k svätosti
- Čo je duchovné povolanie? Ako ho pochopiť? Mojžiš a Jeremiáš, dva príklady z Biblie o tom, ako Boh povoláva...

Na popoludnie boli pripravené rôzne ponuky, ako napríklad: návšteva umeleckého ateliéru Hung a zoznámenie sa s jeho históriou; dialóg s niekoľkými rodinami žijúcimi v Loppiane, stretnutie a dialóg s fokolarínmi a kňazmi, workshop s Gen Verde... Nechýbala ani návšteva Florencie.

Aj stretnutie s mladými zo Školy gen bolo veľmi obohacujúce. Veľkým darom pre všetkých bola možnosť stráviť večer v spoločenstve jednotlivých fokoláre. V malých skupinkách spoznávali rôzne reality Loppiana. Boli dojatí z toho, ako ich obyvatelia Loppiana prijali. Cítili sa veľmi milovaní. Ich životné príbehy mladých návštevníkov veľmi obohatili.

Ďalším silným momentom bola sobotňajšia večerná adorácia vo Svätyni Maria Theotokos, kde mladí v tichu počúvali a rozprávali sa s Ježišom. Napriek tomu, že na všetkých čakalo záverečné pohostenie, spev nemal konca kraja.

Pre všetkých to boli krásne dni, kde mohli načerpať duchovné sily.

Niekoľko dojmov zo Slovenska

Tento rok som mala možnosť ísť spolu s ostatnými mladými do Loppiana na akciu, ktorá niesla názov Mission Possible. Mala som trochu obavy, ako to všetko bude prebiehať. Bol to pre mňa veľký krok do neznáma. Aj keď sa v Hnutí fokoláre pohybujem odmalička, už dlhší čas som sa nezúčastňovala na spoločných akciách a strestkách. Keď som videla, ako ma po niekoľkých rokoch kamaráti a známi privítali, vedela som, že tu mám byť. Bolo veľmi pekné vidieť vzájomné rozhovory bez predsudkov a odsudzovania. Taktiež som mala možnosť byť s dievčatami v Škole gen 2 na spoločnej večeri. Moju pozornosť upútalo najmä to, že aj keď každá bola z iného kúta sveta, bolo tam vidieť jednotu a vzájomnú lásku. Vtedy som si uvedomila, že jednota sa dá žiť v každodennom živote, v hocíjakom čase a na hocíjakom mieste. Pre mňa to bolo ako také nakopnutie, že v tomto hnutí je moje miesto.

Terézia

Som plná dojmov zo všetkého, čo sme prežili. Páčili sa mi všetky prednášky, ale najviac asi tá o povolaní. Skupinu zo Slovenska poprosili, aby sme na adorácii spievali. Veľa času na prípravu nebolo, ale dopadlo to veľmi dobre. Som dojatá láskou, ktorú sme zažili vo fokoláre, kde sme večerali. Veľa sme sa nasmiali a spoznali sme aj život fokolarínok, ktoré žili v rôznych krajinách sveta. Bolo to silné a krásne!

Natália

Časť mladých zo Slovenska a Čiech na Mission possible v Loppiane

Okrem Florencie ma veľmi oslovila história a umelecký ateliér čínskeho fokolára Hunga. Ja som bol na večeri v kňazskom fokoláre. Mali sme trochu problém s prekladmi, lebo väčšina rozprávala taliansky a ja viem len anglicky, ale napriek tomu to bolo veľmi fajn.

Viliam

Niekoľko dojmov z iných krajín

- Pre mňa to bolo prvé stretnutie s Hnutím fokoláre. Najviac sa ma dotkla téma o Ježišovi Opustenom. Oďateraz sa chcem s ním ráno pripravovať na každý deň, na možné ťažkosti s ľuďmi, ktorých stretnem. Pochopil som tu dôležitý smer pre môj ďalší život a dozvedel som sa veľa vecí, ktoré považujem za dôležité. (Slovinsko)
- Najsilnejšie chvíle pre mňa boli tie o opustenom Ježišovi, o povolani a adorácii.
- Počas týchto dní som premýšľala, kedy opusteného Ježiša pochopíme a ako môžeme rozšíriť svoje srdcia, aby boli také priateľivé ako jeho. On okrem opustenosti a všetkej fyzickej bolesti vzal na seba aj naše hriechy, naše nedostatky... Pre mňa bola dôležitá návšteva cintorína. Minulý rok som prišla o snúbencu. Počas témy o tom, čo je povolanie, som dostala odpoveď od Boha. (Rumunsko)
- Najdôležitejším a najkrajším momentom bolo pre mňa dopoludnie, keď bola téma o opustenom Ježišovi. Poznala som ho, ale doteraz bol pre mňa

skôr utešiteľom v ťažkých chvíľach. Teraz ho však prežívam ako formu života; s ním môžem byť pokojná a vyrovnaná, nech sa deje čokoľvek; vo výzvach a trápeniach, ako sú nedorozumenia a boje vo farnosti, alebo smrteľná choroba mladého človeka, ktorý mi je veľmi blízky. Na toto stretnutie som prišla bez očakávaní a otázok, ale teraz mám vo svojom srdci veľa správnych otázok.

- (Slovinsko)
- Vďaka týmto dňom som osobnostne vyrástla. (Maďarsko)
- Počas večere vo fokoláre ma dojala hlboká radosť na tvárach sestier. Rozprávali nám o zmenách, ktoré zažili vo fokoláre. O odchode, ale aj o návrate... Cítil som, že sú to silné kroky. Počas týchto dní som tiež pochopil, že zdrojom hlbokej radosti na ich tvárach je opustený Ježiš! (Česká republika)
- Keď som sa dopočuła o „možnej misii“, bola som očarená. Vo svojom vnútri som cítila veľmi silné volanie ísť, a tak som sa prihlásila bez toho, aby som vedela, či pôjdem sama a či budem mať preklady. Keď som tam prišla, pochopila som prečo. Boli to dni neuveriteľnej hĺbky, počas ktorých som dostala odpovede na množstvo otázok a mohla som si s Bohom vybudovať nádherný vzťah. Hoci zvyčajne nie som citlivka, navrhované témy a Božia prítomnosť medzi nami ma rozplakali. (Rumunsko)
- Som veľmi šťastná! Boli to dôležité dni na mojej osobnej ceste a urobila som aj niekoľko rozhodnutí. (Chorvátsko)
- Bolo to to, o čo som tak dlho prosil! V týchto dňoch som mohol lepšie prežívať a žiť svoj vzťah s Bohom! (Taliansko)
- Tieto dni si navždy uchovám v srdci a urobila som dôležité rozhodnutia. (Macedónsko)
- Po týchto dňoch cítim, že chcem žiť ako Ježiš. Dúfam, že budeme pokračovať v tomto type stretnutí. Prídem aj nabadúce. (Macedónsko)
- S témou opustený Ježiš ste nám dali perlu! (Česká republika)
- Dostala som odpovede a zažila som prítomnosť Ježiša medzi nami! (Taliansko)

Sme veľmi vďační za všetky milosti, ktoré sme dostali, a za to, že sme mohli prežiť tieto dni obklopení veľkou láskou všetkých. Veríme, že sa nám podarí zostať v spojení s mladými ľuďmi, s ktorými sme prežili túto silnú skúsenosť, že im budeme môcť aj naďalej ponúkať prijatie a svetlo Ježiša medzi nami!

Anton Konečný

Peter, sme na teba hrdí

Kňaz fokolarín a misionár Peter Fidermak odišiel 8. decembra 2024 do nebeského mariapoli. Narodil sa 27. júna 1947 v Mníšku nad Popradom, ordinovaný za kňaza bol 10. júna 1973, zomrel 8. decembra 2024 v Kaliningrade (Rusko).

Odvážne a s neochvejnou vierou v službe Bohu a ľuďom vyše 50 rokov naplňal svoje pestré kňazské poslanie. Už počas totality prispieval do náboženských časopisov a samizdatovej literatúry ako redaktor, spisovateľ. Pod pseudonymom Peter Dubina písal i básne.

Spiritualitu Hnutia fokoláre, v ktorej sa formoval našiel už v počas seminárnej formácie, ku ktorej pridal i túto novú duchovnú cestu. Vtedy spoznal aj taliansku fokolarínku Teréziu Cifaldiovú, ktorej sa v roku 1969 podarilo získať povolenie na štúdium slovenčiny na univerzite v Bratislave a potom zostať žiť na Slovensku takmer 30 rokov

Peter bol ako kňaz mimoriadne odvážny, na jeho fare sa stretávali fokolarínky a fokolaríni z celého Československa spolu s našimi hosťami z NDR.

Spomenúť treba jeho pôsobenie vo Svite, kde postavil dva kostoly, farskú budovu aj budovu Katolíckeho biblického diela na Slovensku. Po páde totality od roku 1990 prednášal sociológiu na Teologickom inštitúte v Spišskom Podhradí. V rokoch 1995 – 1996 bol výkonným sekretárom Konferencie biskupov Slovenska. V roku 1996 prijal nečakanú ponuku biskupa Mons. Jozefa Wertha, ktorý naliehavo potreboval kňaza v ruskom Novosibirsku. Počas 28-ročného pobytu v zahraničí pôsobil na 11 miestach prevažne v Rusku, ale tiež v Kazachstane, Azerbajdžane a Bielorusku.

Moskovský arcibiskup Paolo Pezzi poslal do fokoláre v Moskve toto svedectvo:

„Dnes vo Farnosti sv. Vojtecha v Kaliningrade odišiel k nebeskému Otcov náš milovaný kňaz Peter Fidermak. Hovorím to s veľkým zármutkom, nie sme totiž stvorení na to, aby sme sa oddeľovali, sme stvorení pre spoločenstvo. A keď sa toto spoločenstvo preruší, hoci len dočasne, pociťujeme hlboký smútok a žiaľ. Najmä keď hovoríme o človeku, ktorý celý svoj život obetoval posilňovaniu a šíreniu spoločenstva v Kristovi.

Otec Peter sa ešte ako mladý pripojil k Hnutiu fokoláre, ktorého jedným z cieľov je obnoviť spoločenstvo v Kristovi prostredníctvom vzájomnej lásky. Aj preto túto smrť prijímame so zármutkom, ale aj s radosťou. Zostal nám jeho úsmev, ktorým šíril Kristovu lásku. Všetci, a najmä kňazi, si pamätáme, že v jeho blízkosti bolo ťažké sa hádať, a keď sa to nebudaj stalo, bol prvý, kto sa snažil obnoviť spoločenstvo, obnoviť priateľstvo.“

Pripájame slová emeritného biskupa Andreja Imricha na zádušnej svätej omši, ktorá bola vo Svite 14. decembra 2024: „Chcem sa poďakovať Petrovi, nášmu rodákovi, poďakovať za to, že bol mužom pokoja a optimizmu, poďakovať sa za to, že nám robil vo svete dobré meno, poďakovať sa za to, že slúžil verne svätej Cirkvi. Peter, my ľudia z Pilkova a Mníška sme na teba hrdí. Ďakujeme ti za to, že môžeme byť hrdí. Nech Ťa Pán bohato odmení vo večnosti.“

Na pohrebe o. Petra v Kaliningrade bol prítomný aj pravoslávny arcibiskup Serafim, metropolita balticko-svetlogorský, čo svedčí o šírke Petrovej služby pre *Ut omnes*.

Predseda Konferencie biskupov Slovenska Mons. Bernard Bober, ako aj biskup Spišskej diecézy František Trstenský v mene Cirkvi vyzdvihli jeho misijné poslanie a svedectvo Kristovej lásky. Spomenuli, že bol aj básnikom a staviteľom a Cirkvi daroval nielen chrámy z kameňa, ale najmä živé chrámy viery v srdciach veriacich.

Viac o živote Mons. Petra Fidermaka sa dozviete v rozhovore uverejnenom v časopise NM 9 – 10/24.

Peter Fidermák

VOLÁM

*Volám a kričím stále hlasnejšie,
No neviem kam!
Kamsi k výšinám!
Volám, lebo chýba odpoveď,
nechcem v hluku beznádeje znieť!
Ku komu vlastne volám?
Ku tebe, prameň útechy,
čo zvlažíš bolesť túh,
priblížiš oddialené brehy,
rozlomiš nekonečný kruh?
Kruh vzdychov, no bez ozveny,
v ktorých sa srdce umára?
Jediný Kriste vzkriesený,
tvoj život taje otvára.
Ku nám vstupujem silou viery,
keď mlčím v pokore.
Svedectvo popukaných perí
je hlasom v mlkvom hovore.
Už iba mlčať chcem,
mlčaním vnímať hlbiny,
v ktorých sa otriasla zem,
keď Kristus spojil trhliny.*

**Príďte do Bardejova. Pozrite si úchvatné historické centrum mesta
zapísané do svetového dedičstva UNESCO.**

A keď dostanete chuť na kávu alebo zákusok,
zastavte sa v našej kaviarni Tvoj deň. Tešíme sa na vás.

Kde nás nájdete

Františkánov 2960
Bardejov
085 01

Facebook

Instagram

Kontakt

0948 312 333
info@tvojden.sk

www.tvojden.sk

promont
KÚRENIE • VODA • PLYN

Promont, spol. s r.o.

Pod Táborom 2793/13
080 01 Prešov

Telefón: +421 51 749 14 70

E-mail: promont@promont.sk

www.promont.sk

...technológie vykurovania pod kontrolou